

Zabavište – dječji vrtić Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu, 1886. – 2022.

(Povodom 25 godina rada DV „Sunčev sjaj – Nazaret” Đakovo)

UDK 373.2-051

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK

Estera Radičević

Samostan Milosrdnih sestara sv. Križa

Biskupu Josipu Jurju Strossmayeru bilo je vrlo stalo do obrazovanja djece. Osobito je nastojao da ženska djeca pohađaju školu, što tada nije bilo uobičajeno, a ni obvezno. Vladalo je uvjerenje da djevojčice trebaju naučiti kućne poslove, a čitati i pisati ako stignu. Došavši u Đakovo, sestre sv. Križa su, nakon što su naučile hrvatski jezik, prionule školskom radu, za što ih je biskup i pozvao. Najprije su počele predavati u preparandiji, a zatim su preuzele žensku pučku školu. Nekako bi se očekivalo da sestre počnu najprije rad u zabavištu, odnosno vrtiću, ali u Đakovo su došle sestre koje su bile školovane učiteljice, a ne učiteljice za zabavište. Tek nakon 20 godina, 1886. otvoreno je u Đakovu i zabavište. O tome u *Povijesti samostanskih škola, za šk. god. 1886./87.* čitamo sljedeće: „Početkom ove škol. godine ustrojeno je u ovdašnjem zavodu dozvolom vis. kr. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 28. rujna 1886. br. 10414 ,zabavište za malu djecu’ koje rukovodi za to izpitana učiteljica s. Hildegarda Brandstetter. U to zabavište primljeno je odmah s početka 13 djece, koje se je taj broj tečajem godine znatno umnožio, dok ne bude isto, dne 29. travnja t. g. radi priljepčive bolesti, ,dobraca’ (ospica) koja je ljetos djakovačkom

okolicom dugotrajno zavlada, sve do danas zatvoreno”.¹ Tako je već sam početak zabavišta bio pod znakom bolesti. S. Hildgarda ovom je zabavištu postavila temelje i do 1894./95. godine bila duša i srce ove ustanove. Tada ju je zamijenila „izpitana učiteljica zabavišta sr. Gonzaga Fajdoš”. Nju je šk. god. 1898./99. zamijenila s. Bonaventura Mozolovsky i prvi put se spominje da je dobila jednu pomoćnicu, jer je zabavište brojilo 40 djece.² Školske godine 1900./1901. uz s. Bonaventuru u zabavištu je radila s. M. Soteris Vitezić, pomoćna učiteljica, koju je zamijenila s. Vincencija Kreil. Da su sestre vrlo lijepo i na zadovoljstvo svih dobro radile s ovom djecom, čitamo i na kraju školske godine 1903./1904. kada je „Poglav. g. kr. žup. školski nadzornik Josip Anschau pohodio (je) nakon inspekcije više škole također i zabavište, te je zanimanjem gledao veselo igranje i pjevanje te male djece!”³

U godinama rada zabavište je proživjelo različite turbulencije. Već je 1919. godine bilo zatvoreno jer su prostorije trebale za održavanje nastave pučke škole. Zatim je opet otvoreno, a kao i sve druge škole, nakon dolaska nove vlasti 1945. godine i zabavište je prestalo s radom. Sve do povrata nacionalizirane imovine i kompleksa zgrada u kojoj je boravila vojska nije se moglo ni pomisliti na obnovu ovoga rada. Godine 1997. 3. rujna službeno je s radom počeo novoizgrađeni dječji vrtić pod imenom „Sunčev sjaj – Nazaret”, koji po metodi Marije Montessori radi sve do danas. Podružnica ovoga vrtića je i vrtić istoga imena u Zagrebu, na Vrhovcu. Ovaj vrtić u Zagrebu počeo je s radom davne 1971. godine, u vrijeme kada je ustvari radio ilegalno, jer je tada redovničkim zajednicama bio zabranjen svaki odgojno-obrazovni rad. Ali zbog nedostatka mjesta u gradskim i državnim vrtićima, sestrama se „gledalo kroz prste” pa su sestre izašle ususret potrebi roditelja. Vrtić u Đakovu od Ministarstva znanosti i obrazovanja imenovan je stručno-razvojnim centrom radi unaprjeđivanja stručnog rada u području predškolskog odgoja i stručnog usavršavanja stručnih djelatnika u dječjim vrtićima za provedbu programa „Kateheze Dobroga Pastira” po načelima Montessori pedagogije.

Ključne riječi: Milosrdne sestre sv. Križa, Đakovo; školski rad, zabavište, Montessori vrtić, centar za edukaciju vjeroučiteljica za predškolski odgoj.

1 Arhiv Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu (dalje AMSĐ), Povijest samostanskih škola u Đakovu, *Ljetopis škola u samostanu za školsku godinu 1886/87.*, str. 59.

2 Usp. isto, str. 162.

3 Usp. isto, str. 222.

Dječji vrtić „Sunčev sjaj – Nazaret” – Četvrt stoljeća rada

Počeci prije početaka – povrat oduzete imovine

Prošle, 2022. godine proslavio je Dječji vrtić „Sunčev sjaj – Nazaret” u Đakovu dvadeset pet godina rada. Zato ću u članku poći od ove obljetnice i najprije prikazati njihov rad, a zatim se vratiti u prošlost i pogledati kako je zapravo sve počelo davne 1886. godine.

Prvi slobodni, demokratski izbori održani u Hrvatskoj 22. travnja 1990. godine pobudili su u svima nadu o novim vremenima i slobodnijem životu i radu, osobito kada je Državni sabor Republike Hrvatske prihvatio 25. lipnja 1991. godine Deklaraciju o uspostavi samostalne i o Jugoslaviji neovisne Republike Hrvatske. No do tada je već bilo svima jasno da predstoji težak put u slobodu.⁴ Nakon uspostave demokracije u Hrvatskoj počeli su se stvarati uvjeti za povrat imovine koju je crkvenim institucijama, obiteljima i pojedincima oduzela komunistička vlast. Provincijalna uprava Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu, na čijem je čelu tada stajala s. Veljka Zirdum⁵, imala je otprije popis oduzete imovine⁶. Uprava je odmah poduzela prve korake. Sestra Veljka vodila je iscrpne bilješke o ovom procesu koji je bio dug i mučan. Trebalo je najprije dokazati da je oduzeta imovina vlasništvo Samostana, nasilno oduzeta, zatim i usmenim pregovorima i pismenim

4 O događajima i uspostavi Republike Hrvatske ima bezbroj zapisa i literature. Ovdje sam se koristila knjigom Davorina Rudolfa „Stvaranje Hrvatske države 1991. Minstarska sjećanja”, Školska knjiga, Književni krug Split, Zagreb, 2017.

5 S. Veljka najzaslužnija je osoba u povratu oduzete imovine, jer je tada vršila najodgovorniju službu u provinciji. Krsnim imenom Ana, rođena je 31. 12. 1931. godine u Žeravcu, BiH. U novicijatu je dobila ime s. Veljka. Veći dio svojega redovničkog života provela je u Zagrebu, na klinici Šalata, u citološkom laboratoriju, gdje je svojim zauzetim i odgovornim radom bila u službi postavljanja dijagnoza bolesti. Njezina stručna riječ bila je presudna za život mnogih. Tijekom devet godina služila je u vodstvu provincije kao provincijalna savjetnica, a od 1988. do 1997. vršila je službu provincijalne poglavarice. Bilo je to teško vrijeme Domovinskoga rata i poraća. Svojom jakom vjerom i nesebičnim služenjem ulijevala je sigurnost i pouzdanje. Sestre i suradnici prepoznavali su njezinu veličinu i oduševljenost za Boga po jednostavnosti njezina života i zauzimanju za dobro provincije. U procesu povrata oduzete imovine imala je nezamjenjivu ulogu i sve svoje sposobnosti uložila kako bi se oduzeta imovina vratila provinciji. Umrla je u KBC-u Osijek 23. 10. 2009. i pokopana je u Đakovu.

6 AMSD, usp. Fascikl oduzete imovine Sestara sv. Križa. Popis je načinila, vrlo precizno, s. M. Amadeja Pavlović, kada je završila službu provincijalne poglavarice. To je sada bio dragocjeni materijal za početne korake u procesu povrata.

potvrđama i dopisima obrazložiti cijelu povijest provincije i oduzimanja imovine. U fasciklu koji sadrži preko 120 gusto tipkanih stranica opisan je ovaj put povrata i gradnje nove zgrade vrtića. Opisati ovaj proces i gradnju traži studiosni pristup i opis pojedinih faza, što nije tema ovoga rada. Poslužiti ću se ovim zapisima kako bi bilo jasnije na koji način i kako je tekao proces povrata i ostvarenje gradnje zgrade vrtića, početak rada i djelovanja kroz ovih prvih 25 godina, iako ću se u članku ograničiti samo na prvih pet godina, jer bi prikaz rada kroz svih 25 godina nadilazio opseg ovoga rada.

U proces povrata trebalo je uložiti ne samo znanje, ljubav prema zajednici, nego i pravu diplomaciju. O tome, na primjer, govori činjenica da je prvi posjet tadanjeg gradonačelnika, 8. 8. 1990. godine, trebao ostati tajnom (po njegovoj molbi), ali je navečer Radio Đakovo, na iznenađenje sestara, objavio ovaj posjet i vijest da su sestre u Samostanu zainteresirane o povratu zgrada u kojima je vojska, jer bi u njima otvorile vrtić i dom za starije.⁷ Zakon o denacionalizaciji još nije bio donesen te je svima bilo jasno da će za sve trebati vremena. Kako odredbom državnih vlasti vojska nije smjela stanovati u središtu grada, počeli su se stvarati uvjeti za povrat zgrada u kojima je vojska dosada obitavala. To je bila prije svega velika zgrada kasarne preko puta Samostana, prvoga samostana i prve provincijalne kuće koju je sestrama po dolasku u Đakovo 1868. godine darovao biskup Josip Juraj Strossmayer. Dana 5. veljače 1992. godine općinska vlast je usmenim putem izvijestila provincijalnu poglavaricu s. Veljku da će Samostan moći dobiti natrag samo zgrade Velikog i Malog konvikta, a zemljište oko njih ne, jer Grad ima gotovu projektnu dokumentaciju za veliki rekreativno-sportski centar koji će Grad Đakovo graditi na zemljištu između zgrada. Ako bi to zemljište ipak htio dobiti, morao bi Samostan Gradu Đakovu ponuditi neku javnu djelatnost koja bi bila od općeg interesa za grad.⁸ Zato je provincijalna uprava nakon dugog razmišljanja i savjetovanja i međusobno i s generalnim vodstvom, te prije svega molitvama svih sestara za očitovanje volje Božje, na svojoj sjednici 14. studenoga 1992. godine donijela sljedeću odluku: „(...) Objekt socijalne

7 Usp. AMSD, Fascikl oduzete imovine, str. 2. Ovdje bi bilo dobro podsjetiti se da je Samostan u Đakovu u vrijeme komunizma bio poznat samo po prodaji rasade, kiselog kupusa i šivanju jorgana, a gradska se vlast nikada nije zanimala što sestre rade, kako i od čega žive, kako školuju svoj pomladak, kako uzdržavaju svoje bolesne i starije sestre. Po prvi put kod ovoga posjeta jedan se gradonačelnik zanimalo o svemu navedenom.

8 Usp. isto, str. 4s., Ljetopis Montessori dj. vrtića „Sunčev sjaj – Nazaret“, Knjiga prva, (od 22. travnja 1990. do 2. listopada 2004.), str. 3.

namjene ostvarivanja karizme za grad bio bi dječji vrtić. To je ponuđeno Gradu – izgradnja vrtića za 3 jasličke i 3 vrtićke skupine.⁹ To je bio početak.

U međuvremenu je, 26. veljače 1993. u kasarnu, koju je renoviralo Ministarstvo za izbjegle i prognane, useljeno 300 izbjeglica iz Bosne, koji su do sada bili u Izbjegličkom centru Gašinci. Uz naše sestre njima su došle pomagati i dvije sestre iz Družbe Služavki Maloga Isusa iz Sarajeva.¹⁰

Provincijalna uprava je, uz pomoć stručnih osoba, pravnika, arhitekata i drugih nastavila raditi na povratu cjelokupnog prostora i planirati gradnju vrtića. Uz bezbrojna putovanja u Zagreb, preko Podravske magistrale, jer je autocesta još bila okupirana, sakupljanja dokumentacije iz arhiva provincije, Kuće matice u Švicarskoj, gruntovnice, katastra, razmišljanja i traženja financijske potpore za gradnju i rad vrtića, planiranje i školovanje sestara koje će raditi u vrtiću, sestre iz provincijalne uprave koje su u to vrijeme obnašale ove dužnosti uložile su sve svoje snage, sposobnosti, ljubav i zauzetost u ovaj projekt. One su ustvari uložile svoj život i s vjerom u Božju Providnost počele, odnosno nastavile tamo gdje su se sestre 1945. godine prisilno morale zaustaviti. Uz to su se sve sestre u cijeloj provinciji na različite načine angažirale – izradom ručnih radova i priređivanjem prodajnih izložbi čiji je prihod bio namijenjen gradnji i opremljenju vrtića, tako da je cijela provincija bila uključena.¹¹ Bolesne sestre molile su i prikazivale svoje patnje na ovu nakanu. Javili su se dobročinitelji iz Njemačke, koji su preko naših sestara čuli za ovaj pothvat provincije i samoinicijativno došli, ne jedanput, u Đakovo, i ponudili se da će pomoći i u gradnji i u unutarnjoj opremljenju vrtića. Također su sestre koje su bile određene za rad u vrtiću, a studirale su na pedagoškoj akademiji u Zagrebu predškolski odgoj, dobile stipendiju za nastavak studija u Rimu i Münchenu. Božja se providnost za sve brinula na način kako se provincijalno vodstvo ne bi možda ni sjetilo! Iako s puno muke, vrata su se otvarala, ali trebalo je čekati i biti strpljiv.¹² Očitovalo se to također i u odabiru metode po kojoj će vrtić raditi. Prvotno nije bilo zamišljeno da se radi po metodi Marije Montessori.

9 AMSD, Zapisnici provincijalne uprave.

10 AMSD, Kronika, (na njemačkom jeziku), Provinz Kroatien, Chronik-Auszug, 2. Teil: 1969. – 1993., str. 364.

11 Ovdje se ponovila solidarnost i ljubav svih sestara. Na isti su način sudjelovale sve sestre u opremanju bolnice u Vukovaru 1941. godine. Sestre su se upravo natjecale, kao i sada, na koji će način sudjelovati u opremljenju vrtića. Time su sve sestre pokazale koliko im je stalo do zajedničkih ciljeva i do zajedničkoga dobra.

12 AMSD, usp. Fascikl oduzete imovine, str. 5s.

Spomenuto je da je ova procedura povrata bila duga, teška i veoma mučna. Bilo je ljudi koji su davali dobronamjerne savjete, pomagali na sve moguće načine, ali, ne želeći nikoga prozvati, istina je da je gradska vlast u tom razdoblju bila nesklona ovom pothvatu sestara i na različite načine usporavala, pa i onemogućivala proces. Tražilo se, na primjer, da se ispod zgrade budućeg vrtića izgradi atomsko sklonište, što nije bilo moguće. Trebalo se izboriti da se dobije dozvola za gradnju čvrstog i primjerenog podrumskog prostora koji bi odgovarao svrsi.

Prvi je projekt gradnje bio povjeren Projekt-birou u Đakovu. Nacrt idejnog projekta i izvedbenog plana predstavili su provincijalnoj upravi 10. 6. 1992. direktor Zlatko Knežević i ing. Dragana Javor. Izgledao je vrlo lijepo i uprava nije imala velikih ispravaka i primjedbi, osim da je strašno skupo. Ovu projektnu dokumentaciju platio je Samostan 46.000 njemačkih maraka. Međutim, rješenje o povratu zgrada i zemljišta još nije bilo stiglo i nije se moglo samo tako upustiti u gradnju.¹³ Početkom 1993., 7. 1. dostavljen je na portu Samostana iz Općine dopis koji sadrži Rješenje Skupštine Općine Djakovo, a u kojem stoji: „Da se Samostanu daje na korištenje Konvikt sa još 4 zgrade – u trajanju, dok se ne provede postupak denacionalizacije”. Ali, dopis nije imao nijednog vlastoručnog potpisa?!¹⁴ Tako je uprava bila vrlo skeptična prema ovoj darovnici.

I na državnoj razni radilo se na tome kako da se vjerskim zajednicama koje su dosada samo „čuvale djecu” omogući normalan rad i prizna i dosadašnje zalaganje te omogući registracija po novim zakonima RH. Tako je Ministarstvo za predškolski odgoj sazvalo sastanak poglavarica svih zajednica koje imaju vrtiće, a koji je održan u Zagrebu kod sestara karmelićanki na Vrhovcu 29. 11. 1993. godine. Na tom je sastanku puno toga razjašnjeno, i izrazito naglašeno da se rad u vrtićima mora prilagoditi propisima novonastale države Hrvatske. To više nije samo čuvanje djece već rad koji je Ustavom predviđen. Na sastanku su sudjelovale i sestre iz uprave u Đakovu i odmah nastojale sakupljati dokumentaciju za ovaj proces.

Procedura povratka zgrada i zemljišta u Đakovu nastavila se. Sestre predviđene za rad u vrtiću sudjelovale su u seminarima koje je, uz pomoć Ministarstva, organizirala Unija viših redovničkih poglavara u Hrvatskoj.

13 AMSD, isto str. 8.

14 AMSD, br. 207/1992.

Sve su to bile pretpripreme za otvorenje vrtića. Sestre su marljivo studirale na Pedagoškoj akademiji jer bez diplome nisu mogle na specijalizaciju u inozemstvo.

17. lipnja 1993. u Zagrebu je održao dr. dr. mult. k. c. Theodor Hellbrüge, osnivač i direktor Kinderzentrum u Münchenu, stručni seminar o primjeni Montessori pedagogije u odgoju djece s posebnim potrebama. U radu ovog skupa sudjelovale su s. M. Hijacinta Hoblaj, provincijalna savjetnica, s. Domagoja Leović i s. Ivana Topić, predškolske odgojiteljice. U osobnom razgovoru prof. Hellbrüge predložio je da se dvije odgojiteljice pošalju na specijalizaciju za rad po Montessori metodi, i to jedna u München, a jedna u Rim.

Nakon razgovora i savjetovanja provincijalno vodstvo je na svojoj sjednici 21. lipnja 1993. donijelo sljedeću odluku: „Montessori metoda u predškolskom odgoju ima dva obrazovna centra u Europi: u Rimu je centar koji osposobljava za odgoj u vjeri – Centro Buon Pastore – a centar u Münchenu – Kinderzentrum – daje edukaciju za primjenu opće Montessori odgojno-obrazovne metode. Trebalo bi dati jednu sestru u Rim i jednu u München na studij, da se mogu u odgoju nadopunjavati. Već sada treba dati molbu za stipendije u sljedećoj godini”.¹⁵ I tu je bio očiti prst Božji. Dobivene su stipendije za po dvije sestre – u Rimu i u Münchenu. Tako su s. Jelica Đuzel i s. Domagoja Leović nakon diplomiranja na pedagoškoj akademiji u Zagrebu pošle u Rim u centar Dobroga Pastira, gdje im je voditeljica dr. Sofija Cavalletti priskrbila stipendije i pomogla svim srcem da i prije vremena završe ovaj studij, odnosno osposobe se za Katehezu Dobroga Pastira. U München su pošle s. Ivana Topić i s. Domina Široki. Također su uz potporu dr. Hellbrüggea sretno završile specijalizaciju za rad po metodi Marije Montessori.

U međuvremenu se nastavila prava drama kako dobiti natrag oduzete zgrade i zemljište. Tim više bilo je iznenađujuće od strane gradske vlasti da zemljište i ne pripada Samostanu, nego Općini, što je bilo nešto sasvim novo i opet usporavalo proces. Kome se obratiti, jer ovime se cijela procedura vraćala na početak. Rečeno je upravi provincije da se treba obratiti vojsci, jer je ona nacionalizirala sve, a njihovo sjedište bilo je u Požegi. Drugi su sestrama savjetovali da se izravno obrate Kabinetu predsjednika Republike i da traže iznimku od zakona RH. Sestre su se „nahodočastile” od advokata,

15 AMSD, Sjednica provincijalne uprave br. VI.

gradske uprave, vojske, Elektroslavonije do Renovabisa, Caritasa i drugih dobrotvora u Njemačkoj, kako bi se nešto pomaklo s mrtve točke. Obratile su se i tajniku Komisije za odnose s vjerskim zajednicama pri Kabinetu predsjednika Republike gosp. Franji Dubroviću, koji je sestrama dao nadu da će sve biti pozitivno riješeno, samo treba čekati, moliti i raditi sve što treba. S jedne strane, dobročinitelji su već bili uplatili nutarnju opremu vrtića i igračke, a Samostan ih nije imao gdje uskladištiti. Rotary-klub iz Njemačke na čelu s dr. Helmutom Schlittom i njegovim suradnicima uplatio je 100.000 DEM za igračke izravno tvornici „EIBE” koja jedina proizvodi opremu za Montessori vrtiće. Kada je stigla, pošiljka je bila uskladištena godinu dana u praznom prostoru nekadašnje tvornice Prvomajska na Žitnjaku u Zagrebu. Prije toga trebalo je proći mučnu carinsku proceduru. Još nije stizao odgovor za povrat zgrada i zemljišta, a ni dozvola za gradnju vrtića. Urbanisti su imali svoje zahtjeve, Regionalni zavod za zaštitu spomenika iz Osijeka svoje, Samostan svoje, tako da je sve bilo jako teško uskladiti i zadovoljiti. Kako je provincijalno vodstvo molbe za povrat uputilo na sve državne instance na koje im je bilo savjetovano, 3. kolovoza 1994. došli su u Đakovo na razgovor gosp. Franjo Dubrović, tajnik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama pri Kabinetu predsjednika Republike, general-bojnik Đuro Dečak, zapovjednik II. zbornog područja Đakovo s dva svoja suradnika. U ovom razgovoru razjasnila se situacija dugog čekanja na pojedine upite i molbe, osobito ono što se odnosilo na zgradu nekadašnjeg Svećeničkog doma, za koju je vlast imala informaciju da pripada Biskupiji, što nikada nije bio slučaj. Zgradu je provincija sama kupila i uvijek je bila vlasništvo samostana. Zato je proces povrata čekao. General Dečak obećao je da će uz pomoć njihova pravnikar molbu Samostana za povrat proslijediti Ministarstvu obrane, a gosp. Dubrović potkrijepiti kod premijera Nikice Valentića. General je obećao i pomoć vojske kod raščišćavanja terena i rušenja dotrajalih zgrada.¹⁶ Tako je 6. rujna 1994. godine došla grupa vojnika iz „Vojnog inženjeringa” iz Slav. Broda vidjeti što treba i koje strojeve dopremiti. Javilo se više građana da žele ciglu pa im je odmah odvezena kući da svaki sebi očisti. Dio suhe cigle odvezao se na naše imanje u Trnavu. Vojska je srušila i zgradu bivše bolnice, ali nisu imali dosta goriva jer su daleko vozili otpad, pa im je Samostan uplatio tisuću litara, te su mogli nastaviti. Za dva tjedna 19. rujna pod zapovjedništvom pukovnika Stjepana Juretića sve je bilo srušeno i očišćeno. Sestre su zahvalne za ovu

16 AMSD, Fascikl oduzete imovine, str. 29s.

veliku pomoć Hrvatske vojske. Ukupan doprinos u radu HV-a iznosi 112.700 DEM. U znak zahvalnosti počastile su ih večerom na kraju radova.

Iz Zagreba su sestre dobile uputu da na ime generala Đ. Dečaka trebaju napisati dopis za zamjenu nekretnina zemljišta koje nije pripadalo Samostanu, a vojska ga je kupila. Riječ o zamjeni zgrade nekadašnjega Svećeničkog doma, sada Doma Hrvatske vojske. Tako se situacija dodatno komplicirala i trebalo je sakupiti dodatnu dokumentaciju. U međuvremenu je prvi projekt za vrtić propao te je uprava tražila novoga arhitekta. Tako im je bio predložen Marijan Hrzić iz Zagreba za novog projektanta. On je profesor na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, vrlo sposoban i uvažen u struci. Gotovo iz dana u dan se situacija s povratom mijenjala. Zakoni su se mijenjali, pa je uprava bila obaviještena da sve što je nacionalizirano po novim zakonima pripada državi. To znači, kako je s. Veljka Zirdum zabilježila, „da naš posjed Vlada je ustupila vojsci – te ni vojska niti mi – nemamo pravo dogovora o zamjeni. Sve se rješava u Vladi Republike Hrvatske.”¹⁷ Bila je to opet nova situacija. Već je došla 1995. godina, a provincijalna uprava ustvari je bila na ničemu. Ipak se dalje radilo na ostvarenju nacrtu za gradnju vrtića kod prof. Hrzića, te su sestre nekoliko puta morale putovati u Zagreb. Tako je 24. ožujka 1995. od strane Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika u Osijeku došla obavijest da je prihvaćen idejni projekt za gradnju vrtića.¹⁸ Bilo je to veliko olakšanje. Još nisu odustali od gradnje atomskog skloništa ispod vrtića. Uz mnogo razgovora, objašnjenja, razmišljanja s obje strane konačno je uprava dobila pismenu dozvolu s propisima za gradnju podruma – skloništa (ne treba biti atomsko!). Nakon još mnogo pregovora i peripetija, mnogo molbi za pomoć, izmoljenih devetnica sv. Josipu i bl. Majci Mariji Tereziji, konačno je 25. kolovoza 1995. došla dozvola za povrat zemljišta i zgrada koji su bili oduzeti. Vlada je Samostanu „poklonila” naše zemljište.¹⁹ Prvog rujna 1995. godine u Narodnim novinama objavljena je odluka da se Samostanu vraća zemljište – za gradnju vrtića. Na sastanku s. M. Hijacinte Hoblaj, s. Rozalije Nikolić, predstavnice ekonomata, arhitekta Hrzića, izvoditelja radova Šime Nemčanina, poduzeća „Šime i sinovi” iz Osijeka dogovoreno je da bi radovi za početak gradnje mogli početi početkom mjeseca rujna 1995. godine. S. Veljka i s. Lovorka pošle su gradonačelniku Antunu Fabijančiću da ga obavijeste

17 AMSD, isto, str. 41.

18 AMSD, isto, str. 44., br. 65/1999.

19 AMSD, br. 251/1995.

o darovnici – povratu zemljišta i zgrada i ujedno zamoliti bi li komunalno poduzeće smanjilo troškove za priključenje buduće zgrade vrtića za oko 68.000 DEM. Bez njihove dozvole ne može početi gradnja. Gradonačelnik je nazvao predsjednika Gradskog vijeća i zamolio ga da izda suglasnost za početak radova, no dok Vijeće ne donese odluku, ne može početi gradnja.²⁰

Na sam blagdan Križeva 14. rujna 1995. godine došli su radnici sa strojevima i počeli otkop zemlje za sklonište ispod vrtića. Kada su čuli da je to naš glavni blagdan, ispričali su se, jer to nisu znali. Za Samostan je i to bio jedan znak Božje brige. No ni ovaj početak, a ni daljnja gradnja, nije bila bez problema i novih zahtjeva.

Uprava Samostana dogovorila je da polaganje kamena temeljca bude 27. rujna 1995. Trebalo je pronaći ime, te je nakon savjetovanja i traženja odlučeno da će se budući vrtić nazivati: „Nazaret – Sunčev sjaj”. U 10 sati, po lijepom sunčanom vremenu, svečanost polaganja kamena temeljca obavio je msgr. Ćiril Kos, uz asistenciju msgr. Luke Strgara, kancelara Biskupije, vlč. Luke Marijanovića, rektora samostanske crkve. Ovom svečanom činu nazočila je i generalna poglavarica iz Inganebohla, majka Gertrud Furger, župan Osječko-baranjske županije Branimir Glavaš, gradonačelnik Grada Đakova Antun Fabijančić, inženjer Predrag Rechner, predstavnici vojske i brojni drugi dobročinitelji i prijatelji.²¹ Povelju su potpisali biskup Ćiril Kos, majka Gertrud Furger, generalna poglavarica i s. Veljka Zirdum, provincijalna poglavarica. Uz pjevanje samostanskog zbora i nakon što je povelja potpisana, svečano je kamen temeljac u procesiji odnesen na za to pripravljeno mjesto u temelju vrtića. Položen je u temelj kućne kapelice, s desne strane ulaza u vrtić. U zahvali na kraju svečanosti s. Veljka posebno je pozdravila djecu iz gradskog dječjeg vrtića koja su izvela prigodni program, a dopratila ih je ravnateljica Pavka Sekereš, kao i djecu izbjeglu iz Bosne, a koja su smještena u zgradi Velikoga konvikta. Gradnja se mogla nastaviti.

Ali nastavak gradnje prolazio je kroz mnoge nevolje i probleme. Sestre su u tim mukama mislile na riječi utemeljiteljice majke M. Terezije Scherer, koja je govorila: „Ako se nešto radi na slavu Božju, mora proći kroz križ, jer to je dokaz da radimo dobro!” Sve su sestre, svaka na svoj način, sudjelovale

20 AMSD, br. 259/1995.

21 AMSD, br. 308/1995.; Fascikl oduzete imovine str. 62.

u ovom pothvatu.²² Kroz cijelu 1996. godinu, uz materijalnu gradnju, pripremalo se sve što je potrebno za početak rada. Predviđene odgojiteljice završavale su specijalizaciju u Rimu i Münchenu.²³ Supruga akademskog slikara Ive Dulčića, Mira Dulčić, rado je došla u Đakovo i pomogla stručno se odrediti i izabrati boje kojima će se obojiti unutrašnji zidovi i prostorije. Divila se unutrašnjem oblikovanju i količini svjetla koja je u prostoru.

Početak veljače 1997. godine, točnije 28. 2., nakon boravka u Zagrebu posjetio je Đakovo i Samostan prof. dr. Theodor Hellbrüge. Susreo se s provincijalnom upravom, pogledao zgradu vrtića, i bio primljen od biskupa Ćirila Kosa, što ga je posebno veselilo jer je on zauzet vjernik u svojoj župi. Sestra Veljka zahvalila mu je za svu pomoć, a on je obećao još jednu stipendiju za s. Rahelu Lacković koja u Zagrebu pohađa studij pedagogije.²⁴

Početak svibnja počelo je opremanje vrtića namještajem koji je bio uskladišten u dvorani Maloga konvikta. Tako se polako pripremalo za dan blagoslova vrtića. Blagoslov je 17. svibnja 1997. godine obavio biskup msgr. Marin Srakić, a bio je prisutan veliki broj gostiju.²⁵ Nakon blagoslova gosti su također uputili svoje pozdrave i dobre želje, a sve je završilo zajedničkim domjenkom koji je bio poslužen u dvorani Maloga konvikta.

22 Sestra Veljka istaknula je gestu kandidatice koja je sve posebno dirnula. One su svojoj odgojiteljici s. M. Emanueli Kvesić došle i ponudile se da bi išle u nadnicu u PIK Đakovo kako bi nešto zaradile za gradnju i opremu vrtića. Bio je to znak koliko su se uživjele u situaciju zajednice. S. Veljka im je zahvalila i pozvala da na drugi način pomognu. Očistile su okoliš vrtića. Trebalo je sakupiti puno kamenja, cigala, koje je vojska godinama koristila, poravnati zemlju. Radile su to kad nisu išle u škole, veoma radosno i zauzeto iako se na njima vidjelo da su umorne.

23 Dr. Sofia Cavalletti izrazila je svoju radost zbog boravka sestre Jelice i sestre Domagoje u Rimu sljedećim riječima: „Zaista je bio užitak s njima raditi, obadviye su dale prekrasne diplomatske ispite i sigurna sam da će odlično raditi s vašom tamošnjom djecom. Nadam se da će se suradnja nastaviti, iako izdaleka, uostalom, Rim nije tako daleko od Hrvatske!”, Ljetopis vrtića I, str. 24.

24 Isto, str. 18–19.

25 Biskupi Marin Srakić, Ćiril Kos, svećenici, generalna poglavarica iz Ingebohla, majka Gertrud Furger, s. Pavla Krivankova, bivša generalna savjetnica, pristigla iz Češke, s. Bernartka Košir, bivša voditeljica Vikarijata Slovenije iz Male Loke. Sestra Veljka posebno je pozdravila pokrovitelje vrtića, Ministarstvo obrane RH u osobi general-bojnika Ivana Kapulara, izaslanika ministra obrane general-bojnika Đuru Dečeka, župana Branimira Glavaša, tajnika Državne komisije za odnose s vjerskim zajednicama Franju Dubrovića, darovatelje članove Rotary kluba Roth-Weisenberg, Claudiu Margaritu Schmitt, izaslanicu gđe dr. Sofie Cavalletti iz Rima, arhitekte, izvoditelje radova i druge goste, kao i sve sestre koje su došle s više filijala. Usp. isto, str. 35s.

Tehnički pregled i prijem vrtića obavljen je 18. lipnja. Komisiju je činilo osam stručnjaka, a procedura je trajala od 8 do 14 sati. Zaključak glasi: Investitoru se može izdati uporabna dozvola zgrade vrtića u roku od 10 dana, nakon što se otklone neki manji nedostaci, primijećeni za vrijeme pregleda.²⁶

Početak rada – prvih pet godina

Javni bilježnik Pavao Ratinčević iz Đakova izdao je 27. svibnja 1997. godine Odluku o osnivanju dječjeg vrtića, koju je sa strane Samostana potpisala sestra Veljka Zirdum, provincijalna poglavarica. Dokument je napisan na osam stranica. Sutradan, 28. svibnja 1997., biskup-ordinarij msgr. Marin Srakić izdao je Potvrdu o pravnoj osobnosti i pravu zastupstva Dječjeg vrtića „Sunčev sjaj – Nazaret” u Đakovu.

Početak lipnja počele su konzultacije s roditeljima koji žele svoju djecu povjeriti sestrama, za probni rad vrtića. Trajale su tri dana. Njih vodi s. M. Hijacinta sa sestrama odgojiteljicama. Lista prijavljene djece vrlo je dugačka jer se stvarala cijelu prošlu godinu i sada je velika muka odrediti kriterije primanja. 23. lipnja počeo je probni rad vrtića i on je u mnogočemu pomogao sestrama kako se postaviti i na koji način raditi. Oformljene su dvije skupine po desetero djece – u jednoj rade sestra Jelica i sestra Ivana, a u drugoj sestra Domagoja i sestra Domina. Radile su do 31. srpnja. Nestao je početni strah sestara i neizvjesnost kako će cijeli proces teći, kako će se odvijati komunikacija s roditeljima, kako će djeca reagirati u susretu sa sestrama i s programom. Reakcije djece najbolje su pokazale da je program Marije Montessori program po mjeri djeteta i da se dijete u njemu odlično snalazi. Djeca su se vrlo brzo prilagodila, prestala plakati za roditeljima i radovala se dolasku u vrtić. Drugo što se u ovom probnom radu pokazalo jest to da još mnogo toga praktičnoga nedostaje kako bi sve besprijekorno funkcioniralo. Uglavnom je ovo probno razdoblje bilo vrlo korisno za sve – i za odgojiteljice, i za roditelje i za djecu.²⁷

Trećega rujna 1997. godine počinje službeni rad vrtića. Otvorene su dvije odgojne skupine – djece od 1 do 3 godine i u njoj rade s. Helena Šajbl i s. Barbara Petrić, s. Margita Gašparovski i s. Josipa Čibarić i dvije skupine u dobi

26 Ljetopis vrtića, str. 39.

27 Isto, str. 41–42.

od 3 do 6 godina i u njima rade s. Jelica, s. Domina, s. Ivana i s. Domagoja. U svakoj je skupini po desetero djece i svakih četrnaest dana priključi im se još petero djece. Takvu dinamiku nalaže program. Sestre su bile iznenađene da djeca koja su odradila probni rok ništa nisu zaboravila.²⁸ Prvom ravnateljicom vrtića imenovana je s. M. Hijacinta Hoblaj, a vrtić je preimenovan u Dječji vrtić „Sunčev sjaj – Nazaret”.

Zgrada novog vrtića

Nakon pregovora s vojnim vlastima o rušenju i raskrčivanju njihovih starih i dotrajalih magazina vojska ih je srušila i tako se otvorila mogućnost da se počne uređivati vanjsko igralište za djecu. Bio je to velik posao i završen je tek sljedeće godine. Blagoslovio ga je 12. rujna 1998. biskup Ćiril Kos, a nosi ime „Mir”. Vrtić je projektirao Udo Hollemann iz Lingen-Meppena u Njemačkoj, veliki je dobročinitelj vrtića zajedno s Aloysom Buringom, koji je shrvan teškom bolešću u međuvremenu preminuo i nije dočekaio otvorenje igrališta. On je na čelu humanitarne organizacije Round Table Deutschland iz Meppena u Sjevernoj Njemačkoj i sa svojim suradnicima prošle godine sam je radio majstorske poslove na ugradnji igrala za djecu. Danas su sve htjeli iznenaditi pa su tijekom noći na prostor igrališta montirali igračku (patku s oprugama) koju su na kraju svečanosti otkrili na oduševljenje svih,

28 Usp. isto str. 43.

osobito djece.²⁹ U međuvremenu, uređena je i blagoslovljena kućna kapelica posvećena Dobrom Pastiru. Kapelicu je blagoslovio biskup msgr. Marin Srakić, a bio je prisutan i biskup Ćiril Kos, msgr. Luka Strgar, kancelar kao i rektor samostanske crkve Petar Vidović. Sastavni je dio kapelice atrij za održavanje kateheze. To je trebalo opremiti pa nije moglo biti tako brzo izvedeno. Tako je dan po dan prva skupina djece predškolaca 16. lipnja 1998. godine počela preglede kod liječnika za upis u prvi razred osnovne škole. Djeca su odlično prošla ove predškolske testove. Ima ih 13 i budući da je to prva skupina, navodim ovdje njihova imena: 1. Brođanac Mirna; 2. Crndić Martina; 3. Ćurić Niko; 4. Halasz Josip; 5. Kokalović Stjepan; 6. Lepki Mario; 7. Mesarek Ivan; 8. Novak Ana; 9. Perica Maja; 10. Rendulić Ivan; 11. Rendulić Sanja; 12. Rotim Marija i 13. Tadić Ivan. Uspješno su nastavili školovanje i danas su odgovorni građani.

Što je ustvari Montessori pedagogija i što djeca dobivaju ovom metodom čitamo u izvještaju koji su sestre pripremile za 20. godišnjicu vrtića 2017. godine. Donosim taj tekst doslovno:

„Kroz vježbe svakodnevnog života osposobljavaju se djeca da se mogu samostalno brinuti za sebe, za svoju okolinu i druge ljude. Tu pripadaju i vježbe uljudnog ponašanja. Vježbe za razvoj osjetila moraju djetetu biti ključ kojim će ono otključati riznicu pojava oko sebe. Pomoću ovog pribora potiče se razvoj svih osjetila. Istakla bih ovdje kako je Marija Montessori razvila određeni pribor za svako osjetilo pojedinačno, što je važno za djecu s teškoćama u razvoju, ali također i za današnju djecu koja su preko medija izložena istovremeno različitim utjecajima. Kod vježbi za razvoj govora, pisanja i čitanja djetetu je ponuđen pribor koji ga potiče na razgovor, imenovanje i opisivanje, na slaganje riječi uz pomoć slova i uvježbavanje pisanja, na pismeno izražavanje vlastitih misli i čitanje zapisanih misli drugih. Vježbe za matematiku omogućuju djetetu da brojevne veličine spozna konkretno (osjetilima) i da dođe do najviših matematičkih apstrakcija. Ovdje dijete doživljava matematiku kao načelo reda. Pribor za kozmički odgoj je u punom smislu ključ za shvaćanje svijeta, jer omogućuje djeci da svoja pitanja smjeste u širi kontekst. Kozmički odgoj objašnjava temeljne veze između živih i neživih stvari našega svijeta. Djeca stječu spoznaje o postanku svemira, života na Zemlji i čovjeka, promatraju prirodu i vrše pokuse.

29 Isto. str. 56.

Vjerski odgoj – Kateheza Dobroga Pastira odvija se u prostoru koji je opremljen katehetsko-didaktičkim sredstvima vlastite izrade i povezan je s kapelicom te pruža mogućnost samostalnog približavanja Bogu kroz Bibliju i liturgiju Crkve. Maria Montessori smatra da je duhovnost važan životni element za razvoj djeteta i ono bi trebalo imati religiozno iskustvo od samog rođenja, jer kako ona kaže, *ako mu nedostaje religiozno iskustvo, tada će mu manjkati nešto što je temeljno za skladan razvoj čovjeka.*

Iskustava i znanja koja smo stekli kroz godine rada, odlučili smo prenijeti i drugima, posebno s područja odgoja u vjeri. Proveli smo sve potrebne korake tako da nas je Ministarstvo za odgoj i obrazovanje imenovalo 2010. godine Stručno-razvojnim centrom radi stručnog usavršavanja stručnih djelatnika u dječjim vrtićima za provedbu vjerskog programa Kateheza Dobrog Pastira po načelima Montessori pedagogije.³⁰

Kako je i iz gornjeg citata vidljivo, sestre su se već od početka trudile da i drugima pokažu način rada po metodi Marije Montessori u vrtiću. U tu svrhu održano je nekoliko stručnih skupova. Tako je na inicijativu uprave vrtića od 25. do 26. rujna 1998. godine u dvorani Maloga konvikta održan stručni skup „Kateheza Dobroga Pastira – religiozni odgoj predškolske djece u okviru Montessori pedagogije”. Organizatori stručnog skupa bili su: Montessori DV „Sunčev sjaj – Nazaret” u Đakovu, Akademija za razvojnu rehabilitaciju u Zagrebu i Internacionalna akademija za razvojnu rehabilitaciju u Münchenu. Predavačice su bile: dr. Sofia Cavalletti iz Rima, jedna od utemeljiteljica Kateheze Dobroga Pastira i doc. Claudia Margarita Schmitt iz Priena. Skup je okupio 72 sudionika, predškolske odgojiteljice i odgojitelje u vjeri predškolske djece, ravnatelje i pedagoge u predškolskim ustanovama, studente predškolske pedagogije i teologije, psihologe i defektologe. Simultani prijevod s talijanskog i njemačkog jezika na hrvatski i obratno vršio je dr. Alojzije Hobljaj, profesor katehetike na KBF-u u Zagrebu.³¹ Među sudionicima bila je i školska nadzornica Vesnica Mlinarević, djelatnica Ministarstva prosvjete i športa RH, u Zavodu za unaprjeđenje školstva u Osijeku, gradonačelnik Đakova Darko Vrtarić, dr. med. i drugi uvaženi gosti i sudionici. Rad je pratila novinarka Školskih novina koja je u dva navrata o tome izvijestila stručne krugove.

30 Proslava dvadesete godišnjice djelovanja vrtića 2017.

31 Ljetopis vrtića I., str. 57.

Rad se nastavio uz više-manje uspjeha i stjecanja novih iskustava u radu. Od početka su djeca iz vrtića sudjelovala u događanjima u gradu – božićnim priredbama, na izložbama³², a pri kraju građanske i radne godine organizirao je vrtić euharistijsko slavlje za djecu i roditelje. Vrtić su posjećivale grupe studenata, profesora, djelatnika drugih vrtića.³³ Prvi stručni nadzor obavila je 16. veljače 1998. godine prof. Vesnica Mlinarević, školska nadzornica iz Zavoda za unaprjeđenje školstva u Osijeku. Boravila je u vrtiću od 9 do 14 sati. Dala si je puno truda i velikim interesom pregledala svu pedagošku dokumentaciju, koja je prilagođena metodi rada. Na vlastiti zahtjev 4. ožujka 1998. pravnica Jelena Tolj iz Ministarstva prosvjete i športa RH područne jedinice Osijek obavila je prosvjetnu inspekciju u vrtiću. Nije pronašla nikakve nepravilnosti, a ono što ona smatra da bi trebalo poboljšati, uradit će se. Kako je spomenuto, sestre iz vrtića od početka su nastojale i drugima približiti rad ove metode, osobito Kateheze Dobroga Pastira. U organizaciji Nacionalnog katehetskog ureda HBK u Zagrebu 19. ožujka 1999. godine počeo je stručni skup na temu: „Religiozni odgoj predškolske djece”. Skup je održan u Zagrebu. Naš vrtić organizatoru je predložio da bi sestre predstavile, onima koji žele, Katehezu Dobroga Pastira, što je bilo prihvaćeno. Sestra Jelica Đuzel i sestra Domagoja Leović održale su radionice koje su bile popunjene do posljednjeg mjesta. S. M. Hijacinta Hobljaj kratko je predstavila glavne ciljeve i uvjete koje edukacija nalaže. Interes je bio veoma velik.³⁴

Treću radnu godinu 1999./2000. vrtić je počeo u izmijenjenoj organizaciji. Ukinuta je jedna jaslička skupina, a i osoblje se nešto izmijenilo. Ali uglavnom je rad tekao dobro i bez većih teškoća. Ove godine uveden je i Pravilnik suradnje s roditeljima. U njemu je 14. rujna naveden kao neradni dan. Time se roditelje želi upozoriti da je taj dan važan za zajednicu i da je duhovnost križa naša karizma i zato sestre toga dana ne rade. Odgojiteljice su vodile brigu i o vlastitom stručnom usavršavanju. Tako su 9. i 10. listopada 1999. pošle na stručno putovanje i posjetile Dječji vrtić u Kutini s ciljem upoznavanja njegova rada. Nakon Kutine posjetile su Krapinu, Krašić i Mariju Bisticu.

Također su s. M. Hijacinta, s. Ivana, s. Domina i s. Rahela sudjelovale u Münchenu na stručnom skupu u Kinderzentrumu, gdje je u organizaciji

32 Izložba „Uskrs i dijete” održana je u Domu Hrvatske vojske u Đakovu i na njoj su sudjelovala djeca iz vrtića, vrlo uspješim i zapaženim radovima., isto str. 64.

33 Usp. isto, str. 60s.

34 Isto, str. 63.

Aktion Sonnenschein održan stručno-znanstveni skup. Sestrama je veoma koristio. I pri kraju ove godine 15. prosinca 1999. održan je u našim prostorima stručni skup na temu „Vjerski odgoj predškolske djece”. Organizator je bilo Ministarstvo prosvjete i športa, a sudionici su došli iz šest slavonskih županija. Bilo ih je 60. Predavanja su održali prof. Alojzije Hoblaj, s. M. Hijacinta Hoblaj, a radionice o katehezi održale su s. Jelica, s. Ivana i s. Domina. Još jednu radionicu na temu „Vjerski odgoj u dječjem vrtiću” održale su voditeljice Marija Barać i Vesna Hosi. Svi su bili vrlo zadovoljni sudjelovanjem.³⁵ Također je početkom 2000. godine 13. siječnja održan stručni skup za pedagoge i učitelje razredne nastave s područja Vukovarsko-srijemske županije, na temu: „Alternativne pedagoške koncepcije i posjet Montessori vrtiću „Sunčev sjaj – Nazaret” Đakovo”. Predavanja su održale s. Ivana Topić, s. Domagoja Leović i s. M. Hijacinta Hoblaj.

I nešto vrlo važno za vrtić. U Ljetopisu je s nadnevkom od 28. siječnja 2000. godine zabilježeno sljedeće: „Vrtić je u mjesecu kolovozu prošle godine podnio zahtjev Gradskom poglavarstvu grada Đakova za sufinanciranje rada vrtića iz sredstava proračuna u 2000. godini. Danas je stigao Zaključak sjednice Gradskog vijeća od 21. 1. 2000. godine, kojim se ukida sufinanciranje rada Vrtića od 32 % u iznosu od 11 %. To iznosi ukupno cca 100.000 kuna godišnje, odnosno 100 kuna mjesečno po djetetu. Tu svoju obvezu Grad će izvršavati u obliku isporuke gotovog ručka, a bitno smanjen iznos u novcu isplaćivati na račun Vrtića. Takav zaključak je vrlo nepovoljan za Vrtić, i trebat će se razmišljati o povisivanju cijene za roditelje.”³⁶ Ova tema će kroz ovih 25 godina rada biti više puta na dnevnom redu i provincijalne uprave i upravnog vijeća Vrtića, te samih roditelja. I danas je još uvijek aktualna, jer neki ne mogu razumjeti da postoji razlika u financiranju gradskih vrtića i sufinanciranju privatnih vrtića od strane Grada, pa dolazi do nekada neugodnih scena objašnjavanja roditeljima ove situacije i ove razlike. Sve provincijalne poglavarice i ravnateljice vrtića puno su puta tražile i pismeno i usmeno u gradskoj upravi i kod gradonačelnika da se nađe povoljno rješenje, ali nažalost do danas se nije uspjelo. Vrlo je teško i neugodno slušati iz pojedinih krugova kako u Montessori vrtić idu samo djeca bogatih roditelja, što ne odražava realno stanje i ne odgovara istini.

35 Isto, str. 72.

36 Isto, str. 77.

Početak nove radne godine 30. kolovoza 2000./2001. radni odnos s vrtićem zasnovala je sestra Dragica Ivkić, diplomirana defektologinja s Montessori specijalizacijom u Münchenu, s naglaskom na terapijsko-rehabilitacijski rad. U ovom radu s. Dragica daje i danas svoj veliki doprinos, osobito djeci s posebnim potrebama.

Još jedan stručni skup koji je organizirao Vrtić održao se 27. – 28. listopada 2000. godine s temom „Motivirati djecu za samostalnost”. Skup je bio međunarodni, a voditeljica prof. dr. Ejima Masako, Tokyo, Japan i doc. Claudia Margarita Schmitt iz Njemačke. Seminar je bio namijenjen predškolskim odgojiteljicama, pedagogima, ravnateljima, učiteljima razredne nastave, vjeroučiteljima, studentima predškolske pedagogije, roditeljima i svima zainteresiranima. Na stručnom skupu sudjelovala su 82 sudionika. Prof. dr. Masako bila je oduševljena jer je prvi put došla u Hrvatsku i u jednu redovničku zajednicu, a po povratku u Japan napisala je o svojem boravku u Đakovu članak u stručnom časopisu čija je ona urednica. Članak pisan na japanskom jeziku popraćen je fotografijama.³⁷

U Zagrebu je na prijedlog prof. Nevenke Jablan 15. studenoga 2000. godine osnovano Hrvatsko Montessori društvo, čiji je cilj promovirati i promicati Montessori pedagogiju u odgojno-obrazovnom procesu i osnovati Montessori školu. Naš je vrtić član ovoga Društva i vrlo dobro godinama surađuje s njima.³⁸

37 Ljetopis vrtića I, str. 89–90.

38 Usp. isto, str. 92.

s. Domagoja, s. Ivana, s. Rahela, s. Nada

Jedan dan u Montessori učionici – s. Dragica.

Kićenje bora s gradonačelnikom Marinom Mandarićem za Božić 2021.

Čestitanje imendana nadbiskupu Đuri Hraniću 23. travnja 2018.

Božićni nastup zajedno sa sestrama 2003.

Kateheza Dobroga Pastira

Rad vrtića se, uz manje ili veće poteškoće, nastavljao na zadovoljstvo i djece i roditelja. Odgojiteljice su redovito sudjelovale na stručnim skupovima koji su se odnosili na odgojno područje ili bili organizirani od strane Ministarstva, Zavoda za unaprjeđenje školstva, kao i u vlastitoj organizaciji.³⁹ Sestra Jelica i sestra Domagoja nisu odmah na početku dobile od biskupa Marina Srakića mandat za poučavanje u vjeri djece predškolske dobi u vrtiću. On je pri Biskupskoj konferenciji bio odgovoran za katehezu, bio je, naime, predsjednik Vijeća za katehizaciju i najodgovornija osoba za održavanje vjeronauka u svim ustanovama. Zato su 29. svibnja 2001. godine uputile molbu za dobivanje ovoga ovlaštenja. Istodobno se radilo na koracima koje vrtić treba poduzeti da bi kod Hrvatske biskupske konferencije (HBK) isposlovao dokumente o trajnom priznanju Kateheze Dobroga Pastira. Ovaj proces trajao je vrlo dugo i tražio duga i druga pojašnjenja, kao i mnogobrojne razgovore s kompetentnim

39 U ovom članku nije moguće izbrojiti sve stručne skupove na kojima su sestre sudjelovale ili je naš vrtić bio organizator, jer ih je u ovih četvrt stoljeća bilo zaista mnogo.

osobama. Tako je 4. siječnja 2002. godine u Dječjačkom sjemeništu na Šalati u Zagrebu održan važan sastanak koji je sazvaio Nacionalni katehetski ured, a na kojem su sudjelovali: dr. Marin Srakić, biskup đakovački, predsjednik Katehetskog vijeća HBK, dr. Milan Šimunović, predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda (NKUHBK), s. Amabilis Jurić, tajnica NKUHBK-a, s. Katarina Pišković, viša savjetnica za vjerski odgoj predškolske dobi, s. M. Hijacinta Hobljaj, ravnateljica DV „Sunčev sjaj – Nazaret” u Đakovu, s. Jelica Đuzel i s. Domagoja Leović, katehisticke Kateheze Dobroga Pastira. Jedini predmet sastanka bio je: Rješavanje pitanja Programa Kateheze Dobroga Pastira – odgoja u vjeri u okviru Montessori pedagogije.

Nakon dugog razgovora i pojašnjenja odlučeno je:

1. da se Kateheza Dobroga Pastira prihvati,
2. da osobe koje se žele osposobiti za provođenje toga programa odgoja u vjeri moraju imati neki oblik teološke naobrazbe,
3. osposobljavanje za rad i provođenje programa Kateheze Dobroga Pastira neka se najprije omogući redovnicama – odgojiteljicama u vrtićima,
4. pravo nadzora ima Nacionalni katehetski ured HBK,
5. dokument o osposobljenosti izdat će Nacionalni katehetski ured i Vijeće za katehizaciju HBK.⁴⁰

Tako se priznanje programa vjerskog odgoja u vrtiću po Katehezi Dobroga Pastira pokrenulo s mrtve točke. Dana 18. siječnja 2002. godine biskup Marin Srakić, predsjednik Vijeća za katehizaciju HBK, potpisao je temeljni dokument za vrtić, odnosno za status i budućnost Kateheze Dobroga Pastira. Ovim dokumentom Kateheza Dobroga Pastira odobrava se i omogućuje komplementarno djelovanje na temelju mandata.⁴¹ Tako je prvi dio posla gotov, ali predstojalo je još mnogo posla, ponajprije osposobljavanje katehistica i organiziranje tečajeva. Prvi takav tečaj organiziran je i održan od 15. do 17. ožujka 2002. godine. Time je počeo ciklus doškoloavanja odgojiteljica u vjeri za Katehezu Dobroga Pastira. Školovanje se sastoji od osam obrazovnih vikenda, počinjat će petkom navečer i trajati do nedjelje u podne. Odradit će se 15 radnih sati, a cijelo doškoloavanje predviđa 150 sati, od toga 70 sati teoretske nastave, a 50 sati praktične nastave. Voditeljica obrazovnih seminara

40 Ljetopis Vrtića I, str. 121–122.

41 Usp. Arhiv vrtića, br. VK-HBK-1/2002.

je Claudia Margarita Schmitt iz Njemačke (Prien) koja ima mandat Internacionalnog društva M. Montessori u Rimu za osposobljavanje katehista za ovu katehezu po cijelom svijetu. U tome joj pomažu naše katehisticke sestra Jelica i sestra Domagoja, kao stručne asistentice. Prijavilo se 38 redovnica i jedna civilna osoba. Prva četiri obrazovna seminarra održat će se u Zagrebu u prostorima Unije VRPH-a, a ostali u vrtiću u Đakovu zbog didaktičkog pribora i atrija koji ovdje postoji. Pozdrav sudionicama uputio je dr. Milan Šimunović, predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda, zamjenica predsjednice Unije s. Dubravka Moharić i s. M. Estera Radičević, provincijalna poglavarica u ime organizatora, koja je rekla da je ovo povijesni dan za vjerski odgoj predškolske djece jer je to prvi put u Hrvatskoj da se organizira ovakav seminar.⁴² Otada pa do danas kroz ovu edukaciju prošlo je 269 sudionica, a seminar se održava i u Splitu gdje sestre Službenice Milosrđa – ančele s ljubavlju primaju polaznice, a s. Jelica putuje u Split.

Ravnateljica vrtića s. M. Hijacinta uputila je u lipnju 2002. godine upit dr. Sofiji Cavalleti, a glasilo je: „... mogu li s. Jelica i s. Domagoja, s obzirom na osposobljenost koju su u Rimu primile, držati seminare za osposobljavanje katehistica? Ako da, mogu li dobiti mandat za vođenje obrazovnih seminarra, ako ne, neka se definira koje još doškolovanje im je potrebno?” Početkom šk. god. 2002./2003., točnije, 23. rujna 2002. stigao je odgovor iz Rima. Internacionalno društvo Maria Montessori, kojemu je gđa Cavalletti predsjednica, izdalo je s. Jelici i s. Domagoji mandat za vođenje seminarra za osposobljavanje katehista I. i II. stupnja, odnosno za provođenje Programa Kateheze Dobroga Pastira kod djece od 3 do 6 god i od 6 do 9 godina. Tako je i ta procedura završena i sestre imaju pravo održavati seminare.

Do 2001. godine sav odgojni proces u vrtiću obavljale su samo sestre – osim spremanja prostorija. Sada se nametnula potreba za povećanjem broja odgojiteljica. U svakoj skupini određeni je broj djece s teškoćama i njima treba posvetiti više vremena, što sestra koja radi s njima nije u mogućnosti. Kako provincija nema svojega osoblja, obavljen je razgovor s Rozalijom Đambić. Ona je udana, majka dvije djevojčice predškolske dobi i živi s obitelji u Širokom Polju, nedaleko od Đakova. Nema radnog iskustva i treba odraditi pripravnički staž i položiti stručni ispit. Zbog velikih izdataka koje ovaj staž zahtijeva, a koje vrtić nema, Rozaliji je ponuđen status volontera u

42 Ljetopis Vrtića I., str. 128.

pripravničkoj godini. U toj godini mora u vrtiću biti uvedena u osnove Montessori pedagogije i u praktičan rad s Montessori priborom. Ustanova plaća volonterima sve doprinose, ali nemaju osobni dohodak. Rozalija se odlučila surađivati s našim vrtićem, i to pod postavljenim uvjetima.⁴³ Tako je ona prva civilna odgojiteljica koja je zaposlena u našem vrtiću i radi do danas.

Kroz sve ove godine u posjet vrtiću izredali su se, što najavljeno što nena-
javljeno, mnoštvo pojedinaca i skupina, od ministara, župana, gradonačelnika,
ravnatelja vrtića i škola, studenata, odgojitelja, učitelja i mnogih drugih.
Uvijek su odlazili oduševljeni onim što su vidjeli i doživjeli, te je to na čast
vrtiću i njegovim djelatnicima. Bilježimo samo jedan. Na njegov zahtjev, na
putu za Osijek, vrtić je 5. travnja 2002. posjetio ministar prosvjete i športa
dr. Vladimir Strugar. U njegovoj pratnji bili su gradonačelnik Grada Đakova,
dožupan, njegove pomoćnice u Ministarstvu. Bio je vidno iznenađen svime
što je vidio i doživio. Djeca su goste na kraju posjete pozdravila i darivala
slikom jednog dječaka, koju je naslikao akvarelom za ovu prigodu.

Za Božić 2001. godine vrtić je u dvorištu u suradnji s Muzejom Đakov-
štine i roditeljima napravio veliku božićnu štalicu u kojoj su bile smještene
figure koje je posudio Muzej. Haljine za svetu Obitelj sašila je s. Boromeja
Hajdu. Koliko su svi bili oduševljeni ovim događajem, govori i činjenica da
su lokalni mediji posvetili veliku pozornost i u više navrata pisali o ovom
događaju. Djeca su svaki dan zavirivala u štalicu gledajući je li se mali Isus
već rodio. Vrhunac je bila božićna priredba koja je održana u Dvorani maloga
konvikta, a bila je premalena da primi sve koji su došli. Taj dan sve su figure
postavljene u štalicu i svi su nakon priredbe pohrlili do štalice. Ovaj događaj
pobudio je u gradu veliko zanimanje, a suradnja Vrtića i Muzeja naišla je na
veliko odobravanje. Kasnije, svake godine, štalica je dobivala drugi sadržaj.
Jednom su to bile žive ovce, drugi put živi magarac i slično. Štalica stoji do
danas u dvorištu i svakog Božića „rodi” se u njoj mali Isus i cijelo božić-
no vrijeme stražari sveta Obitelj, a sestre se trude obogatiti ove dane i ovaj
prostor i drugim sadržajima. U prolazu pokraj vrtića mnogi s djecom naiđu
i zaustave se pokraj štalice, osobito su djeca oduševljena, a odrasli se sjetе
svojega djetinjstva.

Pet godina rada vrtića obilježeno je vrlo svečano i sadržajno 18. 5. 2002.

43 Ipak je provincija Rozaliji Đambić isplaćivala 500 kuna mjesečno, a financirala je također i odlazak na seminare.

Zamišljeno kao stručno-radni skup sa svečanim elementima, dogovoreno je da sve predškolske ustanove koje u Hrvatskoj provode Montessori program dođu i predstave se jedni drugima, što su svi vrlo rado prihvatili. Na ovoj proslavi našli su se:

- DV Montessori, Zagreb, (privatni),
- DV Vrbik, Zagreb,
- DV Vjeverica, Zagreb,
- DV Srčko, Zagreb (privatni),
- DV Jarun, Zagreb,
- DV Bukovac, Zagreb,
- DV Zlatni Cekin, Slavonski Brod (privatni).

Radni dio skupa sastojao se od predavanja koje je održao dr. Stefan Rank, neuropedijatar iz Njemačke, Grafenau, na temu „Medicinsko-rehabilitacijske mogućnosti Montessori programa”. Zatim su ravnateljji predstavili svoj rad u vrtićima. Nakon objeda u dvorani Maloga konvikta djeca i odgojiteljice pripremili su svečani dio programa. Ovim programom djeca su ustvari pokazala što je naš Vrtić i što u njemu dobiju.⁴⁴

Tako je proteklo prvih pet godina rada. Nije bilo lako uspostaviti temelje na kojima će se dalje raditi, no isplatio se svaki trud, jer što se uloži u obrazovanje djeteta, donijet će svoje plodove kasnije. Vrtić dalje nastavlja. Ovaj dio rada o Vrtiću završit ću popisom sestara koje su vršile službu ravnateljice kroz svih 25 godina rada.

Prva ravnateljica s. M. Hijacinta Hoblaj, koja je ovu službu vršila od 1997. početkom 2004. godine završila je svoje služenje u ovoj ulozi u vrtiću. Na njezino mjesto došla je s. Angelina Samardžija od 2004. do 2007., kada je službu preuzela s. Rahela Lacković, od 2007. do 2022. godine. Tada je iz Zagreba došla s. Jelica Đuzel i preuzela službu ravnateljice, koju obnaša i danas. Ujedno vodi stručno usavršavanje stručnih djelatnika u dječjem vrtiću za provedbu programa Kateheze Dobroga Pastira pri Stručno-razvojnem centru u Dječjem vrtiću Đakovo i pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu i Splitu.

44 Isto, str. 136–138.

Kateheza Dobroga Pastira – s. Jelica 2012.

Možda je pet godina rada jedne ustanove, u ovom slučaju dječjeg vrtića, prekratko razdoblje u kojemu se može dobiti stvaran uvid u rad. Međutim, iščitavajući događanja i sve što se odigravalo kroz ovo vrijeme dobiva se ipak jedna cjelovita slika života i rada. Početni koraci i nesigurnosti nadvladani su, prva generacija predškolaca pošla je u školu, roditelji su stekli povjerenje u rad sestara, odgoj u vjeri Kateheza Dobroga Pastira vrlo je dobro prihvaćen, zaposlena je prva civilna osoba u procesu odgoja. U tih pet godina udareni su temelji na kojima Vrtić i danas stoji i veoma uspješno radi. Ovdje ću uzeti dio izvještaja s. Rahele Lacković prilikom slavlja desete godišnjice vrtića, iz čega je vidljivo kako se vrtić razvijao i u programima i u nabavi drugih stvari, instrumenata i slično, te na koji način je radio i još uvijek radi. Proslava je održana u Đakovu 17. – 19. svibnja 2007. Sestra Rahela u svojem pregledu rada vrtića ovom prigodom izvještava:

„Osim standardnoga Montessori pribora, djeci su u našem vrtiću na raspolaganju sljedeći prostori:

- glazbeni kabinet s pijaninom i Orffovim instrumentima;
- kabinet za strani jezik;

- dvorana za tjelesni;
- igralište, posebno uređeno i bogato opremljeno, koje pruža mogućnost kretanja, igre i usavršavanja svih motoričkih vještina;
- natkrivene terase ispod kojih se djeca mogu igrati igara s vodom, ručno prati i sušiti rublje i slično;
- mali vrtovi koji omogućuju neposredno doživljavanje radnji tipičnih za ovaj kraj, kao što je obrađivanje zemlje, sjetva, sadnja, njega biljaka, berba plodova i njihovo spremanje;
- prostor za odgoj u vjeri, djeci osobito privlačan, opremljen je didaktičkim priborom vlastite izrade i povezan s kapelicom te pruža mogućnost samostalnoga približavanja Bogu kroz Bibliju i liturgiju Crkve.

Tijekom godine više puta slavimo zajedno s djecom i roditeljima euharistijska slavlja, a obilježavamo i druge svečanosti kao što su:

- rođendani i imendani;
- dani zahvalnosti za plodove zemlje – Dan kruha;
- sveti Nikola;
- došašće i božićno slavlje;
- poklade;
- korizma i Uskrs;
- Dan grada Đakova;
- oproštaj s predškolicima;
- Đakovački vezovi;
- sudjelujemo u gradu na izložbama dječjih radova, humanitarnim akcijama, koncertima i slično.

Suradnja s roditeljima očituje se:

- sudjelovanjem na roditeljskim sastancima;
- pomoći pri organizaciji priredbi i slavlja;
- sudjelovanjem u humanitarnim aktivnostima koje organizira Vrtić;
- organiziranjem zajedničkih druženja i izleta.⁴⁵

45 Usp. Arhiv Vrtića, Proslava deset godina vrtića, Povijesni pregled s. Rahele Lacković, ravnateljice.

Dječji vrtić „Sunčev sjaj – Nazaret” – Zagreb

Ne može se zaobići, barem kratko, ni rad i djelovanje sestara u dječjem vrtiću na Vrhovcu u Zagrebu. On je stariji od đakovačkoga vrtića. Naime, još 1968. godine roditelji s područja Vrhovca i okolnih ulica u Zagrebu molili su sestre da im pričuvaju djecu dok su na poslu, a nema dovoljno mjesta u postojećim vrtićima. Te godine, nakon svojeg zlatnog jubileja, na Vrhovac dolazi s. Cecilija Shen, izvrsna i iskusna odgojiteljica djece u zabavištima, te sada ponovno preuzima čuvanje djece do 13 sati. Djeca sa sobom nose sendviče, a broj je varirao od 5 do 15.

Zagrebački vrtić na Pantovčaku 2018.

Godine 1971. uredile su se prostorije u staroj kući i s. Cecilija te godine prima 20-ero djece. Bio je to poluilegalni boravak djece. Vjerskim zajednicama tada nije bilo dopušteno sudjelovati u odgojnom procesu. Za ovaj početak s. Cecilija je, iako već starica, uložila sve svoje sposobnosti i nadasve ljubav. Od 1972. dolaze pojedine sestre u pomoć s. Ceciliji. Prva među njima je s. Marislava Džakula, a zatim, kako se broj djece bude povećavao, i druge sestre. U međuvremenu provincijalna uprava šalje na školovanje za ovaj rad mladu sestru Danilu Kovač, koja ne smije na predavanja odlaziti u uniformi, nego u civilnom odijelu. Ona je 1979. godine maturirala na srednjoj odgojiteljskoj školi u Zagrebu i preuzela vodstvo vrtića od s. Cecilije. Broj djece u međuvremenu popeo se na preko 60, a s. Danila počela je raditi i s

roditeljima saznavši prvi roditeljski sastanak, na koji su se odazvali gotovo svi roditelji. No, ni ovaj rad nije prošao bez kušnje. 9. lipnja 1983. godine smrtno je stradala s. Danila pavši s trešnje čije je plodove htjela nabrati za djecu. Bio je to veliki šok za sve. Vodstvo vrtića preuzima s. Marislava Džakula koja će u toj ulozi ostati sve do dolaska Marije Pije Tadijanov, koju će zamijeniti 2019. godine s. Jelica Đuzel. Nju 2022. zamjenjuje s. Vesna Stojanović, koja i danas vodi vrtić.

Godine 1997. Vrtić je registriran po zakonu i postao je podružnica vrtića u Đakovu. Tako danas nosi naziv „Dječji vrtić Sunčev sjaj – Nazaret Đakovo – Podružnica Zagreb”. Kada je godine 2012. uprava provincije odlučila ukinuti vrtić, roditelji – i oni čija su djeca tada bila u vrtiću i oni čija su već išla u školu – angažirali su se i dali svoj veliki doprinos da vrtić opstane i ostane raditi. Zgrada u kojoj se do tada radilo nije više mogla služiti svrsi pa je u drugom dijelu „Marijinog doma” ustupljen prostor, dva kata, i tu su uređene prostorije za novi vrtić. I ovdje se provodi Montessori program na zadovoljstvo svih. U njemu također rade već niz godina civilne odgojiteljice. Kroz ovih više od 30 godina postojanja vrtića u Zagrebu kroz njega je prošlo više od 2000 djece. Točan broj djece koja su dolazila u vrtić nije se nikada upisivao jer se u to vrijeme stvaran broj skrivao. Vlast je kroz prste gledala na to da redovničke zajednice čuvaju djecu pa su sestre i na taj način štatile i djecu i roditelje, a i same sebe.⁴⁶ Ni tada ni danas nema dovoljno vrtića da bi sva djeca bila obuhvaćena ovim odgojno obrazovnim radom.

Početak je uvijek težak

Možda će se sada biti teško vratiti u daleku prošlost i pogledati kako je sve zapravo počelo. Dolazak i početak života Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovo 7. lipnja 1868. godine zaista je bio ne samo težak nego i upitan u smislu hoće li sestre nakon smrti najmlađe članice s. Maksimilijane Schellheimer, učiteljice glazbe, ostati ili vratiti se u Švicarsku. Taj 11. dan svibnja 1869. godine bio je za njih potpuni šok. Sestra Justina Straub, prva poglavarica koja je dopratila sestre u Đakovo, nije se mogla priviknuti na

46 Za ovaj prikaz rada vrtića na Vrhovcu u Zagrebu vidi sljedeću dokumentaciju: Kronika zajednice na Vrhovcu za ovo razdoblje, više svezaka; Ljetopis vrtića na Vrhovcu; Ljetopis vrtića „Sunčev sjaj – Nazaret” u Đakovu; Sjećanja s. Marislave Džakule i s. Ljiljane Vragolović; Provincijalna kronika i Kronika filijala; Radičević, s. M. Estera, Milosrdne sestre sv. Križa Hrvatske provincije, O 150. obljetnici dolaska u Đakovo (1868. – 2018.), Đakovo, 2018.

podneblje Slavonije i zaboraviti švicarske planine. Njezina nesigurnost bio je dodatni upitnik – ostati ili otići. To se razabire i iz prvih pisama koje je pisala u Kuću maticu. Iz njih se iščitava ne samo nostalgija za domovinom nego i nesnalaženje u novoj sredini, među stranim nepoznatim ljudima, osobito u nepoznavanju jezika. O tome piše Majci M. Tereziji: „... Hrvatski jezik je težak. Znamo nekoliko riječi, s. Angelina nešto više...” Zato nije bilo čudno da je jedva čekala vratiti se u Švicarsku.⁴⁷

Dolazak majke Marije Terezije Scherer, generalne poglavarice „koju je smrt s. Maksimilijane zatekla u Austriji, unio je smirenje u zajednicu, a njezin razgovor s biskupom Strossmayerom pomogao sestrama da steknu novu hrabrost i pouzdanje u Boga i same sebe. U Đakovu je majka M. Terezija boravila od 5. do 12. lipnja, a posjetila ga je još tri puta. To dokazuje koliko joj je ova udaljena provincija ležala na srcu.”⁴⁸

Na dan 11. lipnja 1869. godine, mjesec dana nakon smrti s. Maksimilijane, majka M. Terezija pravno utemeljuje Provinciju Slavonija, otvara novicijat i imenuje prvu provincijalnu poglavaricu u osobi s. Adelheid Dilenz, koju je povela sa sobom iz bolnice u Aranyos Marotu (danas mjesto Zlate Bistrice u Slovačkoj), gdje je vršila službu poglavarice. Odlazeći iz Đakova, majka Terezija preporučuje zajednicu skrbi biskupa Strossmayera. On je zaista i vodio brigu o sestrama, znao im je govoriti: „Vi ovdje nemate nikoga. Ja sam vaš otac. To neću biti samo imenom, moram imati i srce oca!”

Prva zadaća sestara po dolasku u Đakovo bila je rad na pučkoj školi i preparandiji. No, jezik je bio velika prepreka. Ipak su sestre bile vrlo revne i brzo naučile hrvatski jezik, jer u popisu nastavnčkog osoblja u preparandiji za školsku godinu 1869./70. nalazimo i imena sestara učiteljica – s. Angeline Fritz, s. Nikomedije Erb i s. Huberte Brem, koja je zamijenila preminulu s. Maksimilijanu. Od te školske godine pa sve do oduzimanja nastavnčkog rada u školama 1945. godine, sestre su u Đakovu, kao i u drugim mjestima, dale

47 AMSD, usp. Proširena kronika Hrvatske provincije sestara sv. Križa Đakovo, od 1868. do 1914., str. 8.

48 Isto, str. 9s. Drugi put majka Terezija boravi u Đakovu od 10. do 18. 11. 1873. kada obavlja vizitaciju zajednice, pa tjedan dana od 14. lipnja 1881., i posljednji pohod od 1. do 8. studenoga 1885. godine, tri godine prije smrti. Ovaj put došla je u pratnji s. Eugenie Welz, koja je prva došla u Đakovo kada je 1857. godine sakupljala milostinju za uzdržavanje ustanova koje je o. Teodozije, utemeljitelj, osnivaio u Švicarskoj. Bila je tjedan dana gošća biskupa Strossmayera koji joj se ovaj put posebno obradovao. Ovaj potez majke Terezije dokazuje koliko je imala osjećaja prema sestrama. Usp. također AMSD, Kronika I., str. 11.

svoj veliki doprinos odgoju i obrazovanju ženske djece.⁴⁹ Osim nastavničkog rada u svim mjestima sestre su imale i internate za djevojčice, u kojemu su boravile djevojčice iz svih krajeva.

Prvi samostan sestara te pučka škola i internat u Đakovu 1868.

Privatno zabavište Sestara sv. Križa, Đakovo (1886. – 1945.)

Po dolasku Milosrdnih sestara sv. Križa, u Đakovu su postojale – preparandija (učiteljska škola), četverorazredna ženska pučka škola, te muška pučka škola. Nakon preuzimanja rada u preparandiji 1869./70. sestre počinju raditi i na ženskoj pučkoj školi, jer te godine u popisu učiteljskog osoblja ove škole nalazimo i ime s. Kuniberte Miesmer.⁵⁰

Biskup Strossmayer tražio je da među prvim sestrama koje budu došle u Đakovo budu četiri učiteljice, jer je bilo potrebno da se nastavi rad na obrazovanju djevojčica, što je on osobito želio i zato vodio posebnu brigu.

49 Tako je npr. zajednica Milosrdnih sestara sv. Križa imala u Slavenskom Brodu Obdanište i Zabavište od 1929. godine (kada ih je pozvao Tomislav pl. Pracny) pa sve do 1945. godine. Kuća „Marijin dom” i danas stoji na istom mjestu, ali nažalost u povratu oduzete imovine ova kuća nije vraćena Samostanu. A vrtić je radio izuzetno dobro. U obdaništu su bila siromašna djeca i djeca radnika koji nisu mogli plaćati smještaj, nego su djeca boravila cijeli dan u obdaništu i tu dobivala tri obroka dnevno. Usp. dokumentaciju Zabavišta „Marijin dom” u Slavenskom Brodu.

50 O radu sestara na Preparandiji, Nižoj pučkoj školi, Višoj djevojačkoj školi, kao i drugim odgojno-prosvjetnim ustanovama u Đakovu vidi: RADIČEVIĆ, s. M. Estera, „Odgojno-prosvjetno djelovanje Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu i Osijeku”, u: *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje*, br. 9., 2007., str. 227–251., također, VIDOVIĆ, s. Kasilda, *Odgojno-prosvjetno i karitativno djelovanje Družbe sestara sv. Križa u Đakovu*, u: *Diacovensia*, br. 1/1995.

Tako među tim sestrama nije bilo nijedne „ispitane” učiteljice za rad s malom djecom u zabavištu. S vremenom se pokazala potreba i za ovim radom te tako u dokumentaciji čitamo: „Početkom ove škol. godine ustrojeno je u ovdašnjem zavodu dozvolom vis. kr. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 28. rujna 1886., br. 10414 zabavište za malu djecu, koje rukovodi za to izpitana učiteljica s. Hildegarda Brandstetter.⁵¹ U to zabavište primljeno je odmah sa početka 13 djece, koje se je taj broj tečajem godine znatno umnožio, dok ne bude isto, dne 29. travnja t. g. radi priljepčive bolesti ‚dobraca’ (ospica) koja je ljetos djakovačkom okolicom dugotrajno zavladao, sve do danas zatvoreno”.⁵² Kako za zabavište nije bilo posebnog prostora, djeca su smještena u prostorije biskupske vlastelinske bolnice. No, roditelji su se odmah pobunili i tražili da djeca dobiju drugo mjesto, jer nije primjereno da borave u istoj zgradi gdje su i bolesnici. Zbog toga su iste godine bolesnici premješteni u zgradu bivše preparandije, preko puta, koju je Samostan kupio, a zabavište je ostalo u prostorima bivše bolnice.⁵³

Iako je početak bio tako nesiguran i zabavište moralo biti odmah zatvoreno, nastavak rada tekao je vrlo dobro. Broj djece povećava se, pa se na primjer za šk. god. 1892./93. bilježi da je u zabavištu bilo 25 dječaka i 17 djevojčica. U spomenutoj Povijesti samostanskih škola čitamo: „U zabavište je koji puta zalazio mjesni škol. nadzornik, pogl. g. Dragutin Böllein, te se svaki nasladjivao, slušajući kako mala djeca živo i lijepo odgovaraju.”⁵⁴

Sljedeće godine bila su 22 dječaka i 23 djevojčice, a u izvještaju je zapisano: „Zdravstveno stanje ove dječice bilo je ljetos dosta povoljno.

51 Wilhelmina Brandstetter rođena je 1867. godine, u Beču. U samostan u Đakovu ušla je 1884., a prve zavjete položila 1887. To govori da je sestra Hildegarda započela rad u zabavištu već kao novakinja, što za ono vrijeme nije bilo ništa neobično, jer nije bilo dovoljno sestara. Kao kandidatice pohađa u Zagrebu kod sestara Milosrdnica zabavišni tečaj 1885. i po povratku ulazi u novicijat dobivši ime s. Hildegarda. Godine 1886. preuzima novoosnovano zabavište u Đakovu, gdje je bila do 1903. Zatim je kao učiteljica djelovala na pučkoj školi u Nuštru, pa 1909. u Bosanskom Brodu. Od 1925. voditeljica je internata u Osijeku, a od 1939. pomoćnica je ekonomice u Đakovu. U provincijalnoj kući i umire 22. siječnja 1946. godine, AMSĐ, Knjiga djelovanja br. 1., br. 80.; Proširena kronika, str. 33., 36.

52 AMSĐ, Povijest samostanskih škola u Djakovu, (rukopis) Ljetopis škola u samostanu u Djakovu za školsku godinu 1886./87., str. 59.; usp. također Kronika Hrvatske provincije sestara sv. Križa od 1868. do 1951., str. 12., (dalje Kronika I), kao i Tagebuch, 1868. – 1945., str. 20.

53 S. M. Estera RADIČEVIĆ, „Bolnica biskupskog vlastelinstva – bolnica Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu”, u: *Zbornik Muzeja Đakovštine*, br. 13/2017., str. 47–66.

54 AMSĐ, Povijest samostanskih škola, str. 122.

Učiteljica je s. Hildegarda Brandstetter i jedna pomoćnica.” Dakle, kako se broj djece povećavao, tako je i pomoć bila potrebija jer je već sljedeće godine zabavište pohađalo 18 dječaka i 31 djevojčica.⁵⁵ Sljedećih godina broj djece kretao se između 30 do 40. Teškoće su nastajale kad je zabavište moralo biti zatvoreno, kao na primjer od studenoga 1891. do svibnja 1892. zbog epidemije difterije. Tako je bilo i školske godine 1900./1901., zabavište nije radilo od siječnja do lipnja zbog epidemije „škrleta i dobraca”, od čega su obolijevala najmanja djeca. Te godine dolazilo ih je 30 – 17 dječaka i 13 djevojčica.⁵⁶ Šk. god. 1901./1902. zabavište je također dijelom zatvoreno zbog „škrleta i difterije”, i to od mjeseca studenoga do Triju kraljeva (Bogojavljenja) 6. siječnja 1902. Upisani su bili 21 dječak i 21 djevojčica, a poučavale su ih s. Bonaventura Mozolovsky i s. Vincencija Kreil.⁵⁷ Školski nadzornici nakon što su izvršili inspekciju više ili niže škole, dolazili su i u zabavište i bili iznenađeni i zadivljeni što sve djeca znaju. Tako je nadzornik Josip Anschau „pohodio zabavište krajem školske godine 1903./1904. nakon inspekcije više škole, te je sa zanimanjem gledao veselo igranje i pjevanje te male djece.”⁵⁸ Krajem školske godine 1904. pohodio je zabavište nadzornik Pavao Orešković, a nadzornik Adam Pakoci godine 1917. i vrlo se povoljno izrazio o uspjehu podučavanja djece. Ove godine o Božiću je darovala zabavište gospođa Böhm iz Osijeka, i to s 25 ormarića i 26 slikovnica. Svaki nadzornik koji je inspicirao škole dolazio je u zabavište i uvijek bio oduševljen radom sestara i osobito nastupima djece jer su sestre uvijek pripremile za njih poseban program. Za šk. god. 1906./1907. zapisano je sljedeće: „Buduć je ljetos bila kruta zima, a mala djeca češće pobolijevala, stoga je bilo od siječnja do ožujka zabavište zatvoreno. Nu do konca školske godine ipak se je sakupilo 36 djece.”⁵⁹ U nastavku donosim tablicu pohađanja djece. Iako nije potpuna jer se nije za svaku godinu vodila točna evidencija, iz nje je vidljivo pohađanje djece. Podatci za tablicu uzeti su iz „Povijesti samostanskih škola”, kao i Statističkih izvještaja koji su se sačuvali.

55 Isto, str. 124., Godine 1894. polaze u Zagreb s. Roza Horvat i kandidatice Roza Fajdoš da polože ispit za zabavište. Obje su dale svoj veliki doprinos u zauzetom radu s djecom.

56 Isto, str. 185.

57 Isto, str. 198–199.

58 Isto, str. 214.

59 AMSD, Povijest samostanskih škola, str. 266.

Zgrada Zabavišta u Đakovu

Zgrada Preparandije

Tablica pohađanja djece u Zabavištu u Đakovu (1886. – 1933.)

Godina	Djevojčice	Dječaci	Ukupno	Voditeljica(e)
1886./87.			13	s. Hildegarda Brandstetter
1887./88.			45	s. Hildegarda i pomoćnica
1888./89.			29	„ „
1889./90.			28	„ „

1890./91.			32	s. Hildegarda
1891./92.			33	„
1892./93.	17	25	42	„
1893./94.	23	22	45	s. Hildegarda i pomoćnica
1894./95.	31	18	49	s. Gonzaga Fajdoš
1895./96.	15	15	30	„
1896./97. *	-	-	-	-
1897./98.			39	s. Cecilija Jeršan
1898./99.			40	s. Bonaventura Mozolovsky
1899./1900.	17	18	35	s. Bonaventura i pomoćnica
1900./1901.	17	13	30	
1901./1902.	21	21	42	s. Bonaventura i s. Vincencija Kreil
1902./1903.	25	13	38	s. Bon. i s. Vinc.
1903./1904.	17	15	32	s. Bon. i jedna pomoćnica
1904./1905.	22	15	37	Ljubica Schön
1905./1906.	44	16	60	Lj. Schön i jedna pomoćnica
1906./1907.			36	s. Batilda Lovrić
1907./1908.			36	s. V. Kreil i jedna pomoćnica
1908./1909.			42	s. Florentina Marčićević
1909./1910.			40	„
1910./1911.			30	s. Romana Höbelt i jedna pomoćnica
1911./1912.			50	s. Ludmila Češnovar
1912./1913.			velik broj?	s. V. Kreil
1913./1914.			40	„
1914./1915.			50	„
1915./1916.			48	„
1916./1917.			97	s. Klotilda Helmer
1917./1918.			88	s. Klarisa Lončarević

1918./1919.			73	„
1919./1920.			68	„
1920./1921.			48	„
1927./1928.			50	
1929./1930.			74	
1930./1931.			76	
1931./1932.			72	
1932./1933.			64	s. Mericija Zag
1933./1934.	15	25	40	„
1935./1936.	34	43	77	s. Florencija Veršić
1936./1937.	35	46	81	s. Amabilis Mirković
1937./1938.	25	20	45	s. Mirna Glumac
1939./1940.	22	44	66	„
Ukupno	380	369	2090	

* Za ovu godinu nema nikakvih podataka.

Kako je iz tablice vidljivo, podatci nisu upisivani točno. Sačuvani su samo neki statistički izvještaji i ti podatci također su uneseni u ovaj popis. Iz njih smo doznali i imena još nekih sestara – *zabavilja*, kako su se one potpisivale u izvješćima slanim na Ministarstvo. Iz ovih nepotpunih podataka vidljivo je da je u razdoblju rada zabavišta kroz njega prošlo više od 2000 djece.

Za školsku godinu 1937./38. voditeljica zabavišta poslala je inspektoru „Prilog izvještaju za prvo polugodište”. U tih 24 pitanja i odgovora nalazimo dragocjene podatke. Zato ćemo ovdje citirati samo one iz kojih je vidljivo kako je zabavište radilo i neke druge podatke, iako bi bilo vrlo zanimljivo kada bi citirali cijeli „Prilog izvještaju”. Iz njega doznajemo da su djeca plaćala „30 dinara mjesečno, a siromašna djeca ne plaćaju”. Pitanje br. 5/ „Kako je veliko školsko dvorište? Koliko je igralište? Dvorište 12 ara, igralište 3 ara. 6/ Dječji radovi: vezenje na kartonu, preplitanje, izrezivanje, lijepljenje, oplitanje, modeliranje s plastelinom, crtanje i bojenje. Pitanje br. 7/ od čega se sastoji školski namještaj: od školskih klupa, vrtnih klupa, ormara za učila, ormara za radove, učiteljskih stolova, stolica i ploča. Pitanje

br. 8/ Nastavna sredstva: slagarnice, kocke, lopte, pločice u bojama, letvice, kolutići, štapići, bojani listići, slike i slikovnice, glina i plastelin, preparati i zidne slike, njihaljka. Br. 14/ kada se vrši upis? Od 1. septembra kroz cijelu godinu. Br. 21/Odgoj u užem smislu: a/ posredno utjecanje vrši se: nastavom, ručnim radom, zabavišnim priredbama, skioptikonskim prikazivanjem kao sredstvom nastave, b/ neposredno utjecanje vrši se: saobraćajem nastavnica sa djecom, majčinskim postupkom. Nastavnica radi oko toga da zabavište nadoknadi dom. Prigodice se priređuju svečanosti i priredbe, kao za: sv. Nikolu, Božić, Majčin dan. Izleti se vrše u obliku šetnje u najbližu okolicu. Roditeljski sastanci koji se drže prigodom raznih priredbi i svečanosti. Inače je nastavnica u stalnoj vezi s roditeljima. 22/ Odgojna disciplina: djeca su uvijek pod nadzorom svoje nastavnice. Kada dolaze i odlaze, upućuju se djeca na pristojno vladanje. Za odmora djeca uživaju, slobodno se kreću, te igraju za lijepa vremena u vrtu i na igralištu ili na dvorištu, a za nevremena u dvorani. Djeca se zabavljaju slobodnim i poluslobodnim igrama, malom gimnastikom, trčanjem, preskakivanjem, te igrom u pijesku. Kod igara najveća se važnost polaže društvenim igrama koje zasijecaju u život. Svrha igara jest da se djeca priučavaju redu, ustrajnosti, snošljivosti, pristojnosti i uzdržljivosti itd. 23./ Vodi li se nadzor? Djeca su uvijek pod nadzorom, ali tako da oni toga i ne opažaju za vrijeme odmora. 24/ Kazne i nagrade: tjelesnih kazni nema. Dijete se kazni opomenom ili se nastoji krivca privesti da sam uvidi svoju krivnju i da je prizna. Ta vrsta kazne pokazala je najbolje rezultate. Nagrada: priznanje, pohvala, pohvala pred roditeljima, prigodice mali dar. I to je pokazalo dobre uspjehe, osobito kod plašljive djece⁶⁰.

Što se tiče programa po kojemu su sestre radile, on je bio propisan od strane Ministarstva i sestre su ga se držale. Kako se vidi i iz gornjih odgovora u ovom izvještaju, osobito su se sestre trudile s djecom obilježiti pojedine blagdane i dane kroz školsku godinu, kao za sv. Nikolu, Majčin dan, Božić, kraj školske godine i slično. Tako je 1933. godine za Majčin dan zabilježeno „(...) Istoga dana popodne priređena je u Zabavištu čč. sestara sv. Križa vrlo uspješna proslava. Raspored je bio vrlo obilan i vješto sastavljen. Moramo dodati, da je također bio i vješto izveden. Naši dragi mališi doista su se mnogo trudili, da dostojno proslave blagdan svojih dragih mamica. Posebno se moraju spomenuti igrokazi ‚Majčin dan‘ te ‚Prvi kralj‘ i ‚Cvjetnjak‘ od

60 AMSD, Školski arhiv Br. 6/1938., 5. III.

Mladena Širole.⁶¹ Ili još ranije nalazimo bilješku: „Priredba zabavišta. Nedjeljna priredba dječjeg zabavišta u velikoj dvorani samostana časnih sestara bila je vrlo lijepo posjećena, a posjetioci su se također vrlo lijepo zabavili s nastupima svoje zlatne dječice. Ovaj put je lovoriku odnio svojim zlatnim nastupom mali Boris Desantić, sin g. sreskog načelnika. Njegov originalni nastup počeo je vrlo ozbiljno, a svršio je s velikim odobravanjem publike”.⁶² Ili još jedna zabilježba: „Zabavište sestara sv. Križa u svojoj posebnoj zgradi sa prostranom i svijetlom igraonom, zasebnom učionom i velikim lijepim vrtnim igralištem počima 1. IX. školski časovi od 8 do 14,30 sati i od 2-4, u ljetnim mjesecima do 5 sati poslije podne, u sve dane sedmice, osim subotu poslije podne. Školarina mjesečno 30.”⁶³ Ova bilješka danas nam je dragocjena jer se nisu sačuvali točni programi kao ni vrijeme dolaska, i boravka djece u zabavištu. Ovdje doznajemo vrijeme boravka djece, prijepodne i poslijepodne, kako je zabavište iznutra izgledalo. Sobe su bile svijetle, velike, uređene, imaju sobu za igranje, sobu za učenje, veliko igralište u vrtu. Kada se danas vode diskusije o cjelodnevnoj školi, ovdje vidimo da su i zabavišna djeca boravila gotovo cijeli dan u zabavištu, također i u školi. Odlazila su kući na objed i vraćala se u zabavište. I još jedna bilješka o proslavi sv. Nikole: „Nikolinjsku zabavu priredilo je zabavište čč. ss. sv. Križa prošle nedjelje, dne 3. o. mj. Zabavi je prisustvovalo mnogo roditelja koji su s užitkom gledali nastupe svojih zlatnih mališana”.⁶⁴ Tako bismo mogli nizati sve nastupe svake godine. U nastavku donosim nekoliko fotografija u različitim prigodama.

61 Usp. Narodna obrana br. 21/1933, str. 4., 20. svibnja 1933., Vrlo često sestre su koristile Širolina djela u oblikovanju programa ne samo u zabavištu nego i u školama za pojedine prigode. „Mladen Širola, dječji pisac, kazališni djelatnik i pedagog, filmski autor (Karlovac 1894. – Zagreb 1967.) Iznimno plodan pisac dječjih igrokaza, jedan od osnivača i dugogodišnji umjetnički voditelj zagrebačkog Kazališta lutaka (1920. – 1945.), osnivač dječjih kazališnih družina, urednik emisija za djecu na zagrebačkoj radijskoj postaji (1935. – 1945.) te osnivač i voditelj dječje Umjetničke škole (1941. – 1945.)”, Hrvatski leksikon, II. svezak, L-Ž, Naklada Leksikon d. o. o., Zagreb, 1997., str. 522.

62 Narodna obrana br. 24/1931., str. 4., 13.6.1931. Dakle to je bio nastup za kraj školske godine.

63 Isto, br. 35/1932., str. 3., 27. 8. 1932.

64 Isto, br. 50/1933., str. 5., 9. 12. 1933.

Za Majčin dan 1930.

Starije djevojčice

Dječaci – pajaci

Nažalost, nisu sve fotografije datirane.

Vrlo je interesantno da je za pojedino mjesto bila propisana i druga cijena uz pojedinu proslavu – sv. Nikole, Majčinog dana i drugo. Niže donosim samo jednu pozivnicu za proslavu sv. Nikole iz koje je vidljiva cijena ulaznica.

Zabavište Sestara sv. Križa u Đakovu

*priređuje u subotu 5. prosinca 1942. u dvorani slikokara „Dom“
proslavu*

NIKOLINJA

Program

Pozdrav

<i>Vrtić: „Ugljenar“</i>	<i>kratki prizor</i>
<i>„Ja na konju“, — „Svi nas plaše“</i>	<i>krasnoslov</i>
<i>Neugebauer: „Tri lovca“</i>	<i>šaljivi igrokaz</i>
<i>„Oj ustaše, ustaše“</i>	<i>kolo</i>
<i>Zlatko Špoljar: Dvostruki dar sv. Nikole</i>	<i>igrokaz</i>
<i>Neugebauer: Kod fotografa</i>	<i>kratki prizor</i>
<i>Pisma sv. Nikoli</i>	<i>igrokaz</i>

Dolazak sv. Nikole i dieljenje darova.

Početak u 5 sati poslije podne.

Ulaznina: 1. mjesto 20 Kn, 2. mjesto 15 Kn, 3. mjesto 10 Kn.

Poziva se cijenjeno građanstvo na što brojniji posjet.

Tisak Biskupijske Tiskare u Đakovu.

Pozivnica za proslavu sv. Nikole u zabavištu 5. prosinca 1942.

Zaključak

Utemeljitelj Družbe sestara sv. Križa o. Teodozije Florentini, kapucin⁶⁵, bio je izuzetno nadaren na svim područjima. Osnovao je žensku redovničku zajednicu čiji je cilj bio odgoj i obrazovanje ženske djece, što je za 19. stoljeće u kojemu je živio bilo ravno čudu. Njegov moto u odgoju bio je: „Neznanje je sljepoća duha” i zato je svim silama nastojao djeci omogućiti školovanje. Na poziv biskupa J. J. Strossmayera sestre dolaze u Đakovo te preuzimaju odgojno-obrazovni rad koji su kasnije proširile i u druga mjesta. Vodile su škole, internate, zabavišta, dječje domove, u vrijeme komunizma držale vjeronauk u župama, kamo su morale otići kada im je oduzet rad u školama. Bez pretjerivanja ili neke lažne poniznosti, grad Đakovo, a i druga mjesta, ne bi danas izgledao ovako bez doprinosa, ne samo na odgojno-prosvjetnom području, Milosrdnih sestara sv. Križa.

Ovaj kratki prikaz rada današnjega Dječjeg vrtića „Sunčev sjaj – Nazaret”, a onda i zabavišta koje je počelo s radom 1886. godine, pokazuje

65 Zbog njegovih zasluga i onoga što su sestre po njegovim naptucima učinile na području obrazovanja i školskog rada ovdje nekoliko naznaka o njegovoj osobi i radu. O. Teodozije Florentini (1808. – 1865.) krsnim imenom Antun Crispin, rođen je u švicarskom gradu Münsteru. Vrlo nadaren i inteligentan završio je školu i smiješila mu se blistava budućnost. Ali on se opredijelio za duhovni poziv te je stupio u samostan kapucina. Nakon redovničke formacije i svećeničkog ređenja bile su mu povjeravane odgovorne dužnosti u zajednici – učitelja novaka, gvardijana, profesora. U Badenu je bio gvardijan i duhovnik ženskog samostana Maria Krönung. Tu je postao svjestan zahtjeva i potreba vremena u kojem je živio i tu je počeo njegov angažman ne samo na duhovnom nego i na prosvjetnom i socijalnom području. Kao katedralni župnik u Churu počinje ostvarivati svoje zamisli. Godine 1845. osniva žensku redovničku zajednicu Sestara sv. Križa, čija je prvotna svrha bila odgojno-prosvjetni rad. Vrlo brzo njegovo se djelovanje proširilo i na djela karitasa. U Churu je organizirao regularnu njegu bolesnika i sagradio bolnicu Križ. Djela karitasa preuzima nova zajednica Milosrdnih sestara sv. Križa, osnovana 1856., ali ne napušta ni prosvjetno djelovanje. O. Teodozije jedan je od rijetkih ljudi koji je shvatio važnost tiskarstva. Zato je kupio tiskaru koja je bila u funkciji sve do nedavno i osnovao udrugu koja je trebala brinuti o širenju dobre štampe. Pokušao je kupnjom tvornica sukna i papira osigurati radnicima pristojnu zaradu i život dostojan čovjeka, ali konkurencija je bila prejaka, a financijska sredstva nedostatna i ovaj hvale vrijedan pothvat propao je. Važno je spomenuti da je to bio prvi pokušaj rješavanja radničkog pitanja. Smrt ga je stigla na putu u Heidenu u Njemačkoj, u gostionici jednog protestanta kamo je svratio na prenoćište iscrpljen ne samo od dugih putovanja nego i od briga kako uzdržavati ustanove koje su se množile. Umro je od moždane kapi u rano jutro 15. veljače 1865. Bio je izuzetan čovjek i živio je daleko ispred svojega vremena. Usp. GADIENT, dr. p. Veit, *Der Caritasapostel Theodosius Florentini*, Luzern, 1946.; TOMAS, s. Finka, *Povijest i duhovnost Družbe Milosrdnih sestara sv. Križa*, u *Stoljetnica života i rada Milosrdnih sestara svetoga Križa na Sušaku*, urednici RADIČEVIĆ, s. M. Estera, HOŠKO, dr. Emanuel, Đakovo – Rijeka, 2005.; HUBER s. Gertrud, Otac Teodozije Florentini, Đakovo, 1983.

samo dio onoga u što su sestre ulagale i još ulažu svoje sposobnosti, ljubav i požrtvornost u odgoju najmanjih. Iako je ovdje obrađen rad samo prvih pet godina vrtića u Đakovu, iz njega se može slijediti kasniji pa i današnji rad sestara i civilnih odgojiteljica.

Kako je rečeno u sažetku, tekst se temelji na arhivskom materijalu koji se čuva u provincijalnoj kući u Đakovu, a literatura koja je korištena u ovom članku pomaže nam razumjeti vrijeme i okolnosti u kojima je stasala zamisao o gradnji i radu današnjeg dječjeg vrtića. Nadam se da će onaj tko bude čitao ovaj tekst dobiti uvid u situacije i potrebe provincije i grada te potrebu gradnje još jednog vrtića u Đakovu, kojemu su se roditelji iznimno obradovali i kroz koji je u ovih 25 godina prošlo više od 2000 djece.

SUMMARY

Estera Radičević

DAYCARE – KINDERGARTEN OF THE SISTERS OF MERCY OF THE HOLY CROSS
IN ĐAKOVO, 1886-2022.

(On the occasion of the 25th year of operation of the kindergarten
“Sunčev sjaj - Nazaret” Đakovo)

Bishop Josip Juraj Strossmayer was a strong advocate for children's education, particularly for girls, who were not commonly attending school at the time. In those days, it was not mandatory for girls to receive an education, and the prevalent belief was that they should only learn housework and basic reading and writing skills. When the Holy Cross sisters arrived in Đakovo, they were invited by the bishop to start a school. After learning the Croatian language, they began teaching in the preparatory school, and eventually took over the women's folk school. Although one might have expected them to first work in a daycare or kindergarten, the sisters were trained teachers, not daycare providers. It was only after 20 years, in 1886, that a daycare was opened in Đakovo. This was recorded in the “History of Monastery Schools” for the academic year 1886/87:

“At the start of the current academic year, with approval from the High Royal Land Government, the Department for Divine Worship and Education opened a daycare facility for small children on September 28, 1886. The facility was managed by a trained teacher,

Sr. Hildegarda Brandstetter. Initially, 13 children were enrolled, and the number increased significantly over time. However, due to an outbreak of measles in the Đakovo area during the summer, the facility had to be closed on April 29 to prevent further spread of the disease. It has remained closed until today.”¹

Thus, the very beginning of the daycare was under the sign of illness. Sister Hildgard laid the foundations of this daycare and was the soul and heart of this institution until 1894/95. Then she was replaced by the “trained daycare teacher Sr. Gonzaga Fajdoš”. She was replaced by Sr. Bonaventura Mozolovsky in the school year 1898/99, and it is mentioned for the first time that she got an assistant because the daycare had 40 children.² In the school year 1900/1901, Sister M. Soteris Vitezić, an assistant teacher who was replaced by Sister Vincencija Kreil, worked in the daycare alongside Sister Bonaventura. That the sisters worked very well with these children to everyone’s satisfaction, we also read at the end of the school year 1903/1904 when “The head of the main royal parish, school superintendent Josip Anschau, after inspecting the high school also visited the daycare, and he watched with interest the happy playing and singing of those little children!”³

The daycare faced several challenges during its years of operation. It was shut down in 1919 due to the need for the premises for public school classes. It was later reopened but was forced to stop working again after the arrival of the new government in 1945, along with all other schools. It was impossible to restore the daycare until the nationalized property and the complex of buildings where the army was stationed were returned. In 1997, on September 3rd, a newly built kindergarten named “Sunčev sjaj - Nazaret” officially opened and has been operating using the Maria Montessori method ever since. A branch of this kindergarten, located in Vrhovac, Zagreb, was established in 1971. At that time, religious communities were forbidden from any educational work, but due to the lack of places in city and state kindergartens, the government turned a blind eye, and the sisters stepped up to meet the needs of the parents. The Ministry of Science and Education designated the kindergarten in Đakovo as a professional development center for improving professional work in preschool education and developing professional staff in kindergartens for implementing the “Catechesis of the Good Shepherd” program based on Montessori pedagogy principles.

1 Archive of the Sisters of Mercy of St. Cross in Đakovo (further on AMSĐ), History of monastery schools in Đakovo, Chronicle of schools in the monastery for the school year 1886/87, p. 59.

2 Ibid p. 162.

3 Ibid p. 162.